

Matematika

IV qism

2

I. V. Repyova

Matematika

2-sinf

IV qism

Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darslik

Ta'limni rivojlantirish markazi huzuridagi Ilmiy-metodik kengash
tomonidan tavsiya etilgan

Toshkent – 2023

@ELEKTRON_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

UO'K: 51(075.3)
KBK 22.1ya72
R 42

Repyova I.V.
Matematika. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining 2-sinfi uchun darslik,
IV qism / I.V.Repyova. – Toshkent: "Novda Edutainment". 2023. – 84 b.

Taqrizchilar:

- N. M. Usmanova –** MMTV tasarrufidagi PMTIDUMning oliy toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi;
- O. Sh. Yevstavyeva –** MMTV tasarrufidagi PMTIDUMning 1-toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Shartli belgilar:

**Og'zaki
topshiriq**

**Daftarda
ishlang**

**Mantiqiy
topshiriq**

**Juft bo'lib
ishlang**

Uyga vazifa

Eslatma: O'lchov birliklaridan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasida kattalik birliklarini qo'llash to'g'risida"gi 10.01.2018-yil 21-sonli qaroriga muvofiq foydalanildi.

ISBN 978-9943-9714-0-0

© I. V. Repyova
© "Novda Edutainment", 2023

@ELEKTRON_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

Salom, aziz bolajonlar!

Biz to'rtinchi qismda katta sonlar va yirik kattaliklar bilan ishlashga o'tamiz. Turli: juda kattadan to juda kichikkacha bo'lgan narsalarning uzunliklarini o'lchashni o'rganamiz. Yangi geometrik shakllar: aylana, doiralarni va ularning xossalarini o'rganamiz. Kub va kuboidning hajmini qanday topishni bilib olamiz. Siz matematik topshiriqlarda sog'lom turmush tarzi qoidalari bilan duch kelasiz. Jonajon o'lkangiz haqida ko'plab ma'lumotlarga ega bo'lasiz. Vataningiz – O'zbekistonning ajoyib joylari, an'analari va urf-odatlari bilan tanishasiz.

Yondosh mavzu:
mehmondo'stlik.

Ko'paytuvchi, ko'paytma.

1. Rasmda nechta anor va olma tasvirlangan?
Ifoda tuzing. Ularda qanday umumiylik bor? Ular nimasi bilan farq qiladi?

Ko'paytirishning o'rin almashtirish xossasi

Ko'paytuvchilarning o'rinlari almashinishi bilan natija o'zgarmaydi.

$$a \cdot b = b \cdot a$$

2. Qulay usul bilan hisoblang. Ko'paytirishning o'rin almashtirish xossasidan foydalaning.

$$3 \cdot 60$$

$$2 \cdot 80$$

$$6 \cdot 10$$

$$70 \cdot 3$$

$$3 \cdot 40$$

3. Bir to'plamda 6 ta finjon bor. Bir qutida 5 ta finjonlar to'plami bor. Ikkita qutida jami nechta finjon bo'ladi?

4. Navro'z munosabati bilan mahallada bayram dasturxoni yozildi.

- a) Bitta stolga nechta likopcha qo'yilgan? 5 ta stolga nechta likopcha qo'yilgan? $(2 \cdot 4) \cdot 5$ ifoda nimani anglatadi?
- b) 5 ta stolga nechta yashil likopcha qo'yilgan? 5 ta stolga nechta ko'k likopcha qo'yilgan? $2 \cdot (4 \cdot 5)$ ifoda nimani anglatadi?

5. Namuna bo'yicha yozing va hisoblang.

Namuna: $(7 \cdot 2) \cdot 5 = 7 \cdot (2 \cdot 5) = 7 \cdot 10 = 70$

$(6 \cdot 2) \cdot 5$ $5 \cdot (8 \cdot 2)$ $(4 \cdot 5) \cdot 2$ $5 \cdot (2 \cdot 7)$

6. Har bir stolda:

4 likopcha yeryong'oq
2 likopcha bodom
4 likopcha yong'oq
? xandonpista

3 ta stol,
42 ta likopcha

7. Misollarni yeching.

$$2 \cdot 40$$

$$7 \cdot 10$$

$$(3 \cdot 5) \cdot 2$$

$$3 \cdot 50$$

$$2 \cdot 100$$

$$(4 \cdot 2) \cdot 5$$

8. Tenglamalar tuzing va ularni yeching.

- a) x sonini 3 ga bo'lishdi va 9 ga ega bo'lishdi.
b) y sonini 9 ga ko'paytirishdi va 54 ga ega bo'lishdi.
d) z sonini 23 va 14 sonlari yig'indisiga qo'shishdi va 51 ga ega bo'lishdi.

Yondosh mavzu:
o'lkamning madaniyati.

Ko'paytuvchi, ko'paytma.

1. Amir Temur muzeyiga boshlang'ich sinf o'quvchilari uch guruhga bo'linib borishdi. Har bir guruh uchun 5 ta avtobus keldi, har bir avtobusga ikkitadan sinf joylashdi. Muzeyga nechta sinf borgan?

2. Ko'paytirishning ma'lum xossalariidan foydalanib hisoblang.

$$2 \cdot 4 \cdot 5$$

$$5 \cdot 2 \cdot 4$$

$$2 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 5$$

$$3 \cdot 5 \cdot 2 \cdot 2$$

$$3 \cdot 3 \cdot 2$$

$$4 \cdot 6 \cdot 2$$

$$3 \cdot 4 \cdot 2 \cdot 2$$

$$5 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 4$$

3. Sxema bo'yicha masala tuzing. Unga doir ifoda tuzing va ifodaning qiymatini hisoblang.

Jonajon o'lka haqidagi bilimlar tanlovi.

7 kishi +
sardor

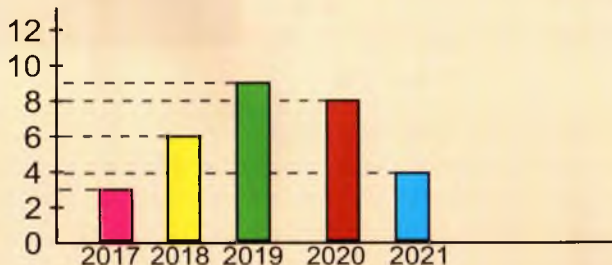

Har bir jamoada teng miqdorda ishtirokchi bor. Tanlovda necha nafar ishtirokchi qatnashgan?

4. Diagrammada 5 yil ichida tumanda nechta yangi bino qurilganligi ko'rsatilgan. Savollarga javob bering:

1. Qaysi yili hammasidan ko'p bino qurilgan?
2. 2018-yilda nechta bino qurilgan?
3. 5 yil ichida hammasi bo'lib nechta bino qurilgan?

5. Mos ifodani tanlang.

Kinoteatrda a nafar o'g'il bola va b nafar qiz bola 3 ta qatorni to'liq band qilishdi. Har bir qatorda necha nafar bola o'tirgan?

6. Hisoblang.

$$81 \text{ cm} : 9$$

$$41 \text{ l} - 29 \text{ l}$$

$$5 \text{ dm} \cdot 4$$

$$52 \text{ cm} + 48 \text{ cm}$$

$$16 \text{ cm} + 12 \text{ cm}$$

$$30 \text{ dm} : 6$$

7. "O'lkamiz madaniyati" mavzusida o'tkazilgan tanlovda uchta jamoa ishtirok etdi. Birinchi jamoa 16 ta, ikkinchi jamoa birinchiga nisbatan 1 ta kam, uchinchi jamoa esa ikkinchiga nisbatan uch marta kam tarixiy yodgorliklar nomini ayta oldi. O'quvchilar hammasi bo'lib nechta tarixiy yodgorliklar nomini ayta olganlar? Siz O'zbekistonning tarixiy yodgorliklari nomini ayta olasizmi?

Yondosh mavzu:
o'lkam tabiati.

Ko'paytuvchi,
ko'paytma, nol.

1. Masalalarga doir ifodalar tuzing.
 - a) Buxoro bug'ularini saqlab qolish uchun qo'riqxonada uchta qo'ra qurilgan. Ularning har birida 6 kishi ishlaydi. Qo'ralarda hammasi bo'lib necha kishi ishlaydi?
 - b) Uchta qo'raning har birida 5 tadan bug'u bolasi dunyoga keldi. Qo'riqxonada hammasi bo'lib nechta bug'u bolasi dunyoga kelgan?
 - d) Qo'ralarning birortasida ham kasal jonivorlar yo'q. Qo'ralarda hammasi bo'lib nechta kasal jonivor bor?

2. Ko'paytirish nimani anglatishini yodga oling. Hisoblang va xulosa chiqaring.

$$0 \cdot 3$$

$$0 \cdot 5$$

$$7 \cdot 0$$

$$6 \cdot 0$$

Istalgan sonni nolga ko'paytirganda, nol hosil bo'ladi.

$$a \cdot 0 = 0 \cdot a = 0$$

3. Sanjar, Mahmud va Karim olma terib, ularni teng bo'lib olishni xohlashdi. Agar ular 18 ta olma tergan bo'lsalar, har bir bolaga nechtdan olma tegadi? $0 : 3$ ifoda nimani anglatishi mumkinligini tushuntiring.

4. O'zingiz masala tuzing va uni ifodalar bilan yeching.

$$0 : 4$$

$$0 \cdot 5$$

$$7 \cdot 0$$

Nolni istalgan songa bo'lganda, nol hosil bo'ladi.

$$0 : a = 0$$

5. Buxoro bug'ulari qo'riqxonasiga 50 qop jelud keltirildi. Ertalab bug'ularga 5 qop, kechqurun ham shuncha jelud berildi. Agar har kuni bir xil miqdorda jelud berilsa, bu oziqa bug'ularga necha kunga yetadi?

6. Qiymatlarni hisoblang, ularni o'sish tartibida joylashtiring va Buxoro bug'ulari yana boshqacha qanday atalishini bilib oling.

O $14 : 7 + 0 : 3$

N $(65 - 44) : 7$

G $5 \cdot 6 - 8 \cdot 3$

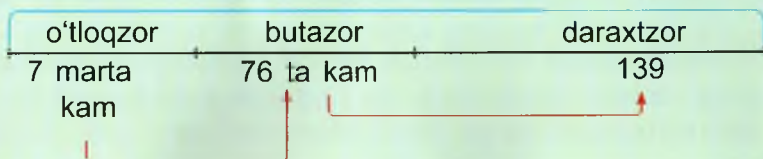
U $0 \cdot 5 + 4 \cdot 3$

L $(0 + 6) \cdot 3$

X $7 \cdot 7 - 6 \cdot 8$

7. Sxemani daftaringizga ko'chirib chizing va tushirib qoldirilgan ma'lumotlarni to'ldiring. Ko'chatzorda 139 gektar yer daraxtlar bilan band, butazorlar daraxtzordan 76 gektar kam yerni egallaydi. O'tloqzor esa butazordan 7 marta kam maydonni band etgan. Ko'chatzorning yuzi necha gektarga teng?

Yondosh mavzu:
O'zbekistonda tog' sayyohligi.

Ko'paytuvchi,
ko'paytma, birlik.

1. Rasmlar yonidagi ifodalar nimani anglatadi?

$$4 \cdot 2$$

$$4 \cdot 1$$

2. Agar imkoni bo'lsa, ko'paytirishni qo'shish bilan almashtiring.
Hisoblang.

$$5 \cdot 3$$

$$6 \cdot 1$$

$$10 \cdot 5$$

$$99 \cdot 1$$

Yodda tuting:

$$a \cdot 1 = 1 \cdot a = a$$

$$a : 1 = a$$

3. Hisoblang.

$$1 \cdot 4$$

$$1 \cdot 7$$

$$1 \cdot 20$$

$$1 \cdot 9$$

4. Mehmonxonada nonushtaga har bir sayyohga bir piyoladan choy beriladi. Hammasi bo'lib 49 piyola choy tarqatildi. Mehmonxonada necha nafar sayyoh bo'lgan?

5. Tog'da ikkita osma yo'l bor. Ularning har birida 9 tadan o'rindiqli o'rnatilgan. Shu bilan birga ularning birida juft o'rindiqlar, ikkinchisida esa yakka o'rindiqlar o'rnatilgan. Har bir osma yo'lda nechta o'rin bor?

6. Tenglamalarni yeching.

$$15 \cdot x = 15$$

$$x : 5 = 0$$

$$12 : x = 12$$

$$x \cdot 7 = 0$$

$$x : 6 = 1$$

$$8 \cdot x = 0$$

7. Bu mehmonxona derazasidan tog'ning ko'rinishi.

Komila badiiy to'garakda shug'ullanadi va bu tog'larni tasvirlashni xohlaydi. Komilada qanday rasm hosil bo'ldi?

8. Hisoblang.

$$6 \cdot 3 + 8 \cdot 1$$

$$5 \cdot 7 + 5 \cdot 9$$

$$4 \cdot 9 - 2 \cdot 7$$

$$10 \cdot 9 - 9 \cdot 7$$

$$(41 + 15) : 8$$

$$2 \cdot (41 - 39)$$

9. Tog'da sayyohlar tog'ga chiqish musobaqasini uyushtirishdi. Sayyohlar har bir tog' cho'qqisiga bittadan bayroq – o'z jamoalari belgisini o'rnatishdi. Agar musobaqada 9 ta jamoa ishtirok etgan bo'lsa, hammasi bo'lib nechta bayroq o'rnatilgan?

Yondosh mavzu:
bizning o'lka – gullab
yashnagan bog'.

Amallar tartibi.

1. O'quvchilar maktab bog'iga 4 gulpushti lola, lolalardan 6 marta ko'p nargis, nargislardan 3 marta kam sumbul ekdilar. O'quvchilar necha gulpushti sumbul ekdilar?

2. Agar bog'da hammasi bo'lib 100 ta daraxt bo'lsa, bog'dagi daraxtlar haqida masala tuzing.

Ushbu ifodalar nimani
anglatishi mumkin?

$$\begin{aligned} 50 : 10 \\ 100 - 50 - 10 \\ 100 : 50 \\ 50 + 10 \end{aligned}$$

3. Misollarni namuna bo'yicha yeching.

Namuna: $6 \cdot 3 : 9 = 18 : 9 = 2$

18

$$3 \cdot 4 : 2$$

$$5 \cdot 4 : 10$$

$$21 : 3 \cdot 2$$

$$25 : 5 \cdot 7$$

4. Masalalarga doir ifodalar tuzing.

- a) Istirohat bog'ida a ta ignabargli daraxtlar, ulardan 2 marta ko'p yaproqli daraxtlar bor. Bog'da hammasi bo'lib nechta daraxt bor?
- b) Istirohat bog'ida b ta ignabargli daraxtlar, ulardan 2 marta ko'p yaproqli daraxtlar bor. Bog'da hammasi bo'lib nechta daraxt bor?
- d) Bog'da m ta daraxt, daraxtlardan 2 marta ko'p butalar, butalardan d dona ko'p gulpushtiga ekilgan gullar bor. Bog'da nechta gul bor?

5. Sxema bo'yicha masala o'ylab toping. Uni yeching. Shaharni ko'kalamzorlashtirish uchun gullar keltirildi.

284 ta gul

Atirgullar	Qo'qongullar	Pionlar	Gerberlar
75 ta gul	64 ta gul	81 ta gul	?

6. Jadval bo'yicha masalalar o'ylab toping. Ularga doir ifodalar yozing, ularning qiymatlarini toping.

	Maysazorlar	Bir maysazordagi gulpushtilar	Jami gulpushtilar
	4	6	?
	?	7	42
	8	?	32

7. Hisoblang.

$$4 \cdot 2 \cdot 3$$

$$5 \cdot 2 \cdot 7$$

$$3 \cdot 3 \cdot 3$$

$$8 : 4 \cdot 9$$

$$4 \cdot 3 : 6$$

$$10 : 2 \cdot 8$$

Yondosh mavzu:

O'zbekiston
o'simlikshunosligi.

Ko'paytirish, qo'shish,
bo'lish, ayirish.

1. Masalalarni taqqoslang.

- a) Bir butadan 9 kilogramm, ikkinchi butadan ikki marta ko'p anor terib olindi. Ikki butadan necha kilogramm anor terib olingan?
- b) Birinchi qopda 48 kilogramm, ikkinchi qopda esa 6 marta kam bug'doy bor. Ikkita qopda necha kilogramm bug'doy bor? Bu ikki masala nimasi bilan farq qiladi? Ularning umumiy jihati nimada?

Faqat qo'shish bilan ayirish yoki ko'paytirish bilan bo'lish amallarini o'z ichiga olgan ifodalarda amallar chapdan o'ngga tomon tartib bilan bajariladi.

2. Hisoblang.

$$126 - 24 + 12$$

$$234 + 241 + 121$$

$$3 \cdot 2 \cdot 6$$

$$824 - 30 - 12$$

$$341 - 214 - 100$$

$$15 : 5 \cdot 2$$

3. Bir-biriga ko'paytirganda aynan bir son: 18; 24; 36 hosil bo'ladigan bir nechta sonlar juftligini toping.

Namuna: $2 \cdot 9 = 3 \cdot 6 = 18$.

Har bir son uchun nechta shunday variant hosil bo'lishi mumkin?

4. Namuna bo'yicha bajaring.

Namuna:

$$96 - 5 \cdot 4 = 96 - 20 = 76$$

$$36 : 6 + 81 = 6 + 81 = 87$$

$$69 - 3 \cdot 6$$

$$48 + 6 \cdot 9$$

$$54 : 9 + 24$$

$$81 : 9 - 5$$

$$6 \cdot 7 - 14$$

$$42 + 14 : 2$$

$$99 - 18 : 2$$

$$19 + 7 \cdot 7$$

$$63 : 9 + 29$$

$$45 : 5 - 3$$

$$6 \cdot 9 - 25$$

$$46 + 72 : 9$$

5. Jadvalni rasm bo'yicha to'ldiring. Teskari masala o'ylab toping.

	Bir yashikdagi pomidorlar massasi	Yashiklar soni	Hamma yashiklardagi pomidorlar massasi

6. Jadvalni daftaringizga ko'chirib chizing. Uni to'ldiring.

a	81	42	36	18
b	9	7	6	2
$c = a : b$				
$d = c + 14$				

7. Yuk mashinasi birinchi safar 454 ta, ikkinchi safar birinchi safardagidan 127 ta kam, uchinchi safar esa ikkinchi safardagidan 144 ta ko'p tarvuz keltirdi. Mashina qachon ko'p tarvuz keltirgan: birinchi safarmi yoki uchinchi safarmi? Qancha ko'p keltirgan?

123. Amallarning bajarilish tartibi

Yondosh mavzu:
paxta.

Arifmetik amallar.

1. Masalalarga doir ifodalar yozing.

I tupda	II tupda	Jami
a ta chanoq	b ta ko'p chanoq	?
a ta chanoq	b marta ko'p	?
a ta chanoq	b ta kam chanoq	?
a ta chanoq	b marta kam	?

Sonli ifodalarda amallar quyidagi tartibda bajariladi:
dastlab ko'paytirish va bo'lish tartib bilan chapdan o'ngga;
keyin qo'shish va ayirish tartib bilan chapdan o'ngga.

2. Amallarning bajarilish tartibiga rioya qilgan holda hisoblang.

$$6 : 2 + 20 + 11$$

$$21 + 24 : 6 - 17 + 46$$

$$135 - 7 \cdot 8 + 14$$

$$42 : 6 + 36 : 9$$

3. Jadvalni daftaringizga ko'chirib chizing va to'ldiring.

a	5	7	4	8
$b = a \cdot 3$				
$c = b - 5$				
$d = c + 2$				

4. To'g'ri to'rtburchakning tomonlarini o'lchang. Uning yuzi va perimetrini toping.

5. Amallar dasturini tuzing.

$$28 - 14 : 2 + 5$$

$$52 + 15 : 3 - 20$$

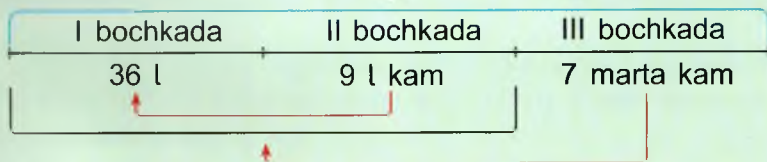
$$61 - 5 \cdot 5 + 4$$

$$24 + 4 \cdot 6 - 16$$

$$50 + 20 - 10 : 2$$

$$40 - 10 + 36 : 6$$

6. Sxema bo'yicha masala o'ylab toping va uni yeching.

7. Hisoblang.

$$26 - 24 : 4$$

$$15 + 16 : 8$$

$$27 : 3 + 13$$

$$30 : 10 + 9$$

$$63 : 7 + 19$$

$$18 - 18 : 6$$

$$82 - 54 : 9$$

$$47 - 25 : 5$$

$$64 : 8 + 69$$

$$72 : 8 + 69$$

$$49 : 7 + 47$$

$$74 - 45 : 9$$

Yondosh mavzu:
Buyuk ipak yo'li.

Ifodalarni qo'shish, qavslar.

1. Karvonda 6 ta bir o'rkachli va 8 ta ikki o'rkachli tuya bor. Tuyalarning birinchi yarmiga gazlamalar ortilgan, ikkinchi yarmiga esa maxsus yuklar ortilgan. Nechta tuyaga gazlamalar ortilgan? $6 + 8 : 2 = 6 + 4 = 10$ ifodadagi xatoni toping. Xatoni qanday tuzatish mumkin? Dastlab qaysi amalni bajarish kerak? Keyin qaysi amal bajariladi?

Qavslifodalarda amallarning bajarilish tartibi:

1. Qavslar ichidagi amallar birinchi navbatda bajariladi.
2. Keyin ko'paytirish va bo'lish tartib bilan chapdan o'ngga bajariladi.
3. Oxirida qo'shish va ayirish bajariladi.

2. Misollarni namuna bo'yicha yeching:

Namuna: $100 - (91 - 9) = 100 - 82 = 18.$

$$254 - (60 + 6)$$

$$200 - (180 + 9)$$

$$341 + (61 - 5)$$

$$345 - (121 - 8)$$

3. Hisoblang.

$$(81 - 9) : 9$$

$$(45 - 25) : 5$$

$$(12 - 3) \cdot 4$$

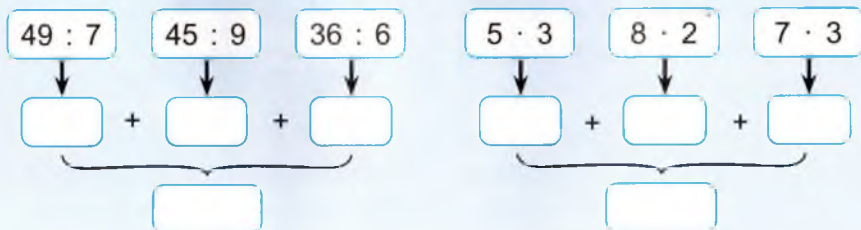
$$81 - 9 : 9$$

$$45 - 25 : 5$$

$$12 - 3 \cdot 4$$

4. Sxema bo'yicha ifoda tuzing.

5. Halima xola 30 metr gazlama sotib oldi. U 18 metr gazlamadan choyshab, qolgan gazlamadan esa 6 ta yostiqlik tikdi. Bitta yostiqlik jildiga necha metr gazlama ketgan?

6. Qonuniyatni aniqlang, yana beshta misol yozing.

$$(2 + 2) \cdot 2 : 2 = 4$$

$$(3 + 3) \cdot 3 : 3$$

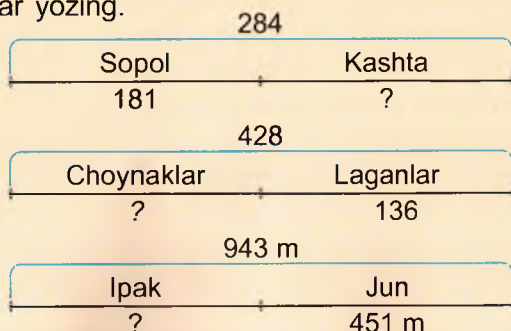
7. Hisoblang.

$$(5 + 16) : 3 \square (15 + 6) : 7 \quad 18 : (41 - 32) \square 81 : 9 - 7$$

$$(22 + 8) : 10 \square 45 : 9 - 2 \quad 48 : 8 + 10 \square 48 : 6 + 12$$

8. Sxemalar bo'yicha masalalar o'ylab toping. Ularga doir tenglamalar yozing.

Yondosh mavzu:
O'zbekiston san'ati.

Arifmetik amallar.

1. Muzeyga 16 ta rasm, 28 ta qadimiy ko'za va 4 ta haykalcha keltirildi. Hamma eksponatlar baravardan bo'lindi va muzeyning 4 ta ko'rgazmalar zaliga joylashtirildi. Har bir zalda jami nechta eksponat bor?

2. Hisoblang.

$$(27 : 3 + 15) - 18 : 3$$

$$29 + 14 : 2 + 42$$

$$(46 + 54) : 10 + 56$$

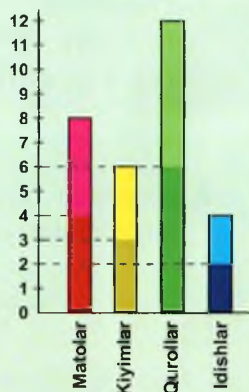
$$(51 - 54 : 6) + 17$$

$$(16 + 16 : 2) - 24 : 6$$

$$81 : 9 + 63 - 15$$

3. Muzey eksponatlari baravardan ikkita qavatga taqsimlangan. Har bir qavatda nechtdan eksponat borligini qanday bilish mumkin? Butun muzeyda qancha borligini-chi?

Ko'rgazma yoki muzeyni tomosha qilish, ayniqsa, ekskursivod hamrohligida yanada qiziqarli bo'ladi. U har bir eksponat haqida atroflicha ma'lumot beradi va unga turli savollar berish mumkin.

4. Tenglamalarni yeching.

$$25 : x = 5$$

$$7 \cdot x = 49$$

$$x : 4 = 8$$

5. Ifodalarni tanlang.

a) Ko'chaning bir tomonida a ta, ikkinchi tomonida b ta yangi uy qurilmoqda. c ta uy qurib bitkazildi. Yana nechta uyni qurib bitkazish kerak?

b) Uyda a ta xonadon bor. Ulardan b tasi bir xonali, ikki xonali xonadonlar bir xonalilardan 2 marta ko'p, qolganlari uch xonali xonadonlar. Uyda nechta uch xonali xonadon bor?

d) Sovg'alar do'konida a ta ro'mol, b ta lagan va c ta do'ppi sotildi. Tovarlarning yarmi sayyohlarga bir kunda sotildi. Nechta sovg'a sotilgan?

$$a - b - b \cdot 2$$

$$(a + b) - c$$

$$(a + b + c) : 2$$

6. Yangi uyga 100 ta deraza romi keltirildi. 28 ta rom birinchi qavatdagi do'konlarga qo'yildi, qolgan romlar yuqoridagi qavatlarga 9 tadan taqsimlandi. Bu uy necha qavatli?

7. O'lkamizning qadimiy san'ati namoyandalaridan birining kasbi qanday atalganini bilib oling. Ifodani hisoblang va harflarni amallarning bajarilish tartibi bo'yicha yozing.

$$\underset{a}{72} : \underset{g}{8} + \underset{r}{25} : \underset{a}{5} - (\underset{z}{70} - \underset{r}{67}) + 8$$

8. Jadvalni daftaringizga chizing. Qonuniyatni aniqlang va jadvalni to'ldiring.

a	2	3	4			
b	4	5	6			
P	12					

126. Tenglamalar

Yondosh mavzu:
O'zbekiston sopoli.

Tenglama, noma'lum, ildiz.

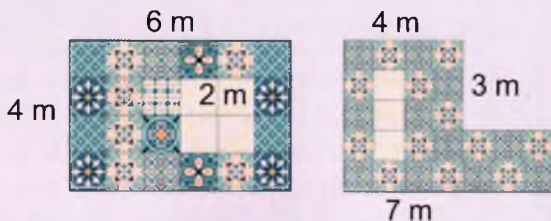
1. Sxemalar bo'yicha tenglamalar yozing. Ularni yeching.

2. Noma'lum kattalikni harf bilan belgilang va masalaga doir tenglama yozing.

Ustaxonada 42 ta piyolaga, piyolalardan 7 marta kam choynakka gul chizildi. Agar jami 87 ta sopol buyumga gul chizilganligi ma'lum bo'lsa, nechta laganga gul chizilgan?

3. Bo'yalgan sopol plitkalar yuzini toping.

4. Tenglamalarni yeching.

$$6 \cdot c = 42$$

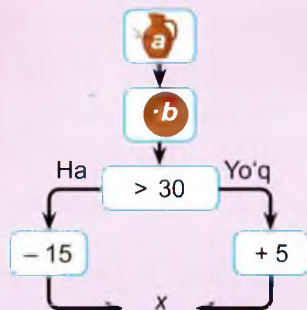
$$k : 5 = 6$$

$$24 : t = 4$$

5. Jadvalni to'ldiring.

	2	3	5	6	7	5	9
	9	8	4	6	6	8	4
x							

6. Qisqa sharti bo'yicha masala tuzing. Uni tenglama yordamida yeching.

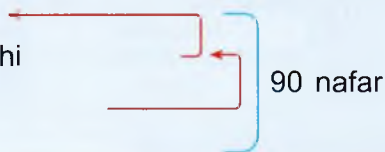
Sopol buyumlarga rasm chizish bo'yicha o'tkazilgan tanlovda ikkinchi sinf o'quvchilari qatnashishdi.

2-"A" – 25 o'quvchi

2-"B" – ?, 2 nafar ko'p o'quvchi

2-"D" – ?, 3 marta kam

2-"E" – x

7. x ning qiymatini toping.

$$420 + 124 + x = 600$$

$$x + (211 - 51) = 400$$

$$x - (142 + 323) = 200$$

$$115 + x + 218 = 500$$

8. Do'konni ta'mirlash uchun 100 quti sopol plitka sotib olindi. Ulardan 27 qutisi ko'k rangdagi plitkalar, moviy rangli plitkalar ham shuncha, qolganlari sariq rangli plitkalar. Noma'lumni x bilan belgilab, tenglama tuzing va uni yeching.

Yondosh mavzu:
O'zbekiston gilamdo'zligi.

Tenglama, noma'lum,
ildiz.

1. Gilamdo'zlar uzunligi 6 m bo'lgan gilamni to'qimoqdalar. Ularga gilamning 26 detsimetrini to'qish ishi qoldi. Gilamning qanday qismi to'qib bo'lingan?

2. Masalalarga doir tenglamalar yozing va ularni yeching.

Bor edi	→	284 metr ip
Ishlatildi	→	x metr ip
Qoldi	→	97 metr ip

Bor edi	→	x g'altak
Ishlatildi	→	54 g'altak
Qoldi	→	96 g'altak

Masalalar nimasi bilan o'xshash va nimasi bilan farq qiladi?

3. Xatolarni toping.

42 soni yettidan olti marta kichik.

8 soni 40 dan beshta kam.

8 ni 8 ga ko'paytirsak, 16 hosil bo'ladi.

Agar 45 ni 9 ta kamaytirsak, 5 hosil bo'ladi.

4. Tenglamalarni yeching.

$$x - (141 + 123) = 245$$

$$(214 + 345) - x = 152$$

$$541 - x = 215$$

$$x - 612 = 321$$

5. Masalalarga doir ifodalar tuzing.

a) Gilam fabrikasiga ertalab a g'altak, kechqurun yana b g'altak ip keltirildi. Hamma g'altaklar uchta sexga baravardan bo'lib berildi. Har bir sex nechta g'altak ip olgan?

b) Gilamdo'zlar bitta gilamni a kunda, ikkinchi gilamni ikki marta ko'proq vaqtda to'qib tugatishdi. Bu ikki gilamni to'qish uchun jami necha kun sarflangan?

6. Uchbu shakllardan qaysi birini yasash mumkin? Shu shaklni daftaringizda yasang.

a) Tomonlari 5 cm, 4 cm va 1 cm bo'lgan uchburchak.

b) Bo'yi 8 cm, eni esa bo'yidan 1 dm qisda bo'lgan to'g'ri to'rtburchak.

d) Tomoni 4 cm bo'lgan kvadrat.

7. Jadval bo'yicha masala tuzing.

	1 ta gilamning uzunligi	Gilamlar soni	Umumiy uzunligi
	5 metr	4	?
	?	4	20 metr
	5 metr	?	20 metr

8. Tenglamalarni yeching.

$$x - 452 = 540$$

$$x : 5 = 9$$

$$x + 284 = 351$$

$$x \cdot 4 = 36$$

$$840 - x = 256$$

$$72 : x = 9$$

9. Tenglama tuzib, masalani yeching.

Agar 8 nafar qizning har biri o'zi to'qigan 5 metrli gilamni bir-biriga ulasa, qanday uzunlikdagi gilam hosil bo'ladi.

Yondosh mavzu:
O'zbekistondagi avtomobillar.

Tenglama,
noma'lum, ildiz.

1. Har bir masalaga mos ifoda tanlang.

- a) Zavodda bir kunda 10 ta avtomobil yig'iladi. Ikki kunda nechta avtomobil yig'iladi?
- b) Zavodda bir kunda 10 ta avtomobil yig'iladi. 20 ta avtomobil necha kunda yig'iladi?
- d) Zavodda ikki kunda 20 ta avtomobil yig'iladi. Bir kunda nechta avtomobil yig'iladi?
- Bunday masalalar qanday ataladi?

$$20 : 10 = 2$$

$$20 : 2 = 10$$

$$10 \cdot 2 = 20$$

2. Tenglamalarni yeching.

$$x \cdot 7 = 35$$

$$8 \cdot x = 48$$

$$x : 7 = 8$$

$$x \cdot 5 \cdot 2 = 40$$

Oxirgi tenglama nimasi bilan farq qiladi? Biz bu yerda qanday matematik qonunni qo'llay olamiz?

3. Tenglamalarni yeching.

$$x \cdot 8 = 56$$

$$a + 20 + 17 = 68$$

$$m + 24 : 6 = 19$$

$$7 \cdot y = 42$$

$$172 - 65 - t = 13$$

$$45 : 9 + n = 51$$

4. a) Bir qadoqda 8 ta vitamin bor. Beshta qadoqda shunday vitaminlardan nechta bo'ladi?
- b) Bir qutida 10 qadoq vitamin bor. Shunday to'rtta qutida necha qadoq vitamin bo'ladi?

5. Jadval bo'yicha tenglama tuzing.

    	Bitta avtomobildagi eshiklar soni	Avtomobillar soni	Barcha eshiklar
	4	5	x
	x	5	20
	4	x	20

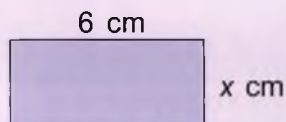

6. $6 \cdot x = 18$ ekani ma'lum. 18 soni nimani anglatadi?

To'g'ri to'rtburchakning eni qanday?

Daftaringizga shunday to'g'ri

to'rtburchak chizing. Uning perimetrini hisoblang.

7. Hisoblang.

$$d \cdot 6 = 54$$

$$s : 9 = 9$$

$$x \cdot (45 - 44) = 13$$

$$(44 + 19) : y = 9$$

$$m \cdot 5 \cdot 3 = 15$$

$$n : (45 : 5) = 0$$

8. 16 nafar sayyoh avtomobillarda Chimyonga yo'l oldi. Agar jami 4 ta mashina va har bir mashinada bir xil miqdorda yo'lovchi bo'lgan bo'lsa, u holda har bir avtomobilda necha nafardan yo'lovchi bo'lgan?

9. Hisoblang.

$$346 + 258 + 129$$

$$814 - (351 + 265)$$

$$267 + 156 - 162$$

$$954 - 546 - 216$$

$$144 + (845 - 349)$$

$$915 - 456 + 127$$

Yondosh mavzu:
mening o'lkam.

Masalalar, sodda va tarkibli
masalalar.

1. Mehmonxonada 76 nafar xizmatchi faoliyat ko'rsatadi, ulardan 29 nafari erkaklar, qolganlari ayollardir. Ayollar erkaklardan qancha ko'p.

2. Qanday sonlar tushirib qoldirilgan?

Ko'paytuvchi	2	4		8	7
Ko'paytuvchi			5		
Ko'paytma	18	24	40	24	49
Bo'linuvchi	14	27		64	
Bo'luvchi			6		7
Bo'linma	2	3	6	8	5

3. Konsert zalini tadbirga tayyorlashda 58 nafar volontyor ishtirok etdi. 9 kishi bino ichida ishladi, qolganlar bino yonidagi ishlarni bajarish uchun 7 kishilik guruhlariga bo'linishdi. Bino yonida nechta guruh ishlagan?

4. Tenglamalarni yeching.

$$x : 6 = 9$$

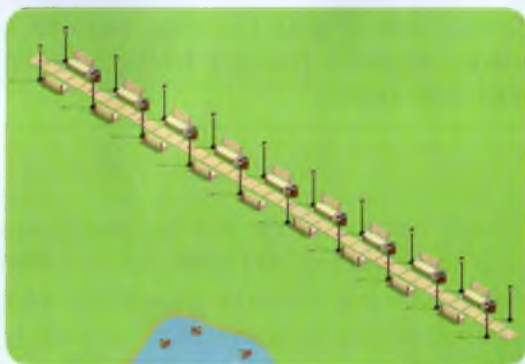
$$8 \cdot x = 64$$

$$x \cdot 7 = 49$$

$$35 : x = 7$$

5. O'ylab ko'ring.

Hiyobonda yo'lning har ikki tomoniga 10 tadan chiroq qo'yildi. Chiroqlar orasiga bittadan o'rindiqlar o'rnatildi. Yo'l bo'ylab nechta o'rindiq o'rnatilgan?

6. Qonuniyatlarni aniqlang va yana ikkitadan qiymatlar yozing.

753, 749, 745, 741, ...

901, 802, 703, 604, ...

10, 10, 20, 30, 50, 80, ...

7. To'g'ri chiziq chizing. Unda $AB = 8$ cm kesmani belgilang. B nuqtadan $BC = 5$ cm bo'lgan kesma ajrating. Hammasi bo'lib nechta kesma hosil bo'ldi?

8. Metroga monitorlar keltirildi va ular 9 ta stansiyaning har biriga uchta uchta tarqatildi. Monitorlar nechta bo'lgan?

9. Daftaringizga ko'chirib yozing va hisoblang.

$+349$	$+284$	-743	-253
$+254$	$+195$	-486	-185

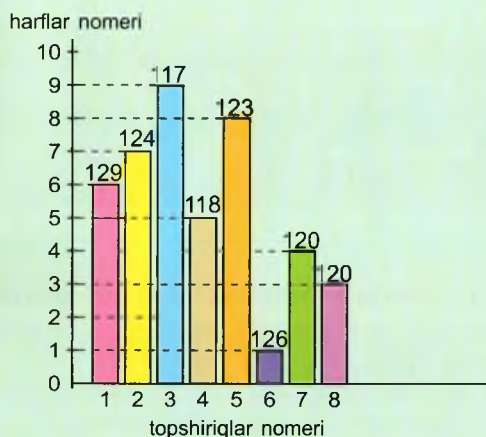
Yondosh mavzu: mening o'lkam.

O'zbekistonda ko'plab diqqatga sazovor tarixiy va madaniy obyektlar mavjud. Keling, ularning ayrimlari haqida bilib olamiz.

- Grafikni o'rganib chiqing. Unda harflar yashiringan: ko'ndalang yo'nalishda siz topshiriqning nomerini, tik yo'nalishda esa bu topshiriqdagi harfning nomerini topishingiz kerak bo'ladi. Harfni qidirishingiz kerak bo'lgan mavzu nomeri grafik ichida ko'rsatilgan.

mavzular nomeri	120								
topshiriqlar nomeri	8	2	3	2	4	6	2	1	5
harflar nomeri	5								

Siz bu so'zlar haqida nima deya olasiz? Ular bizning o'lkamiz bilan qanday bog'liq?

2. Tenglamalarni yechib, dasturxon tuzang.

$$\triangle \cdot 3 = 18$$

$$\text{bowl} : 4 = 2$$

$$7 \cdot \text{orange} = 14$$

$$9 : \text{teapot} = 9$$

3. Masalalar tuzing va ularni yeching.

1 ta qutida

4 ta qutida – ?

1 ta qutida

5 ta qutida – ?

4. Paxtalar ortida qanday son yashiringan?

$$\text{cotton} \cdot (5 - 2) + \text{cotton} : 2 + \text{cotton} = 27$$

Yondosh mavzu:
sog'lom bo'sh vaqt.

Ko'paytuvchi, yaxlit son.

1. Masalalarni taqqoslang.

a) Har bir tokchada 10 tadan kitob bor. Yettita tokchada nechta kitob bor?

b) O'quv zalining har bir qatorida 7 ta o'rin bor. Agar o'quv zalida 10 ta qator bo'lsa, jami unda nechta o'rin bor?

Yechimlarni taqqoslang: $10 \cdot 7 = 70$, $7 \cdot 10 = 70$

Nima uchun misollardagi natijalar bir xil?

Bu yerda ko'paytirishning qanday xossasini qo'llash mumkin?

2. Kuzating.

$$2 \cdot 10 = 10 \cdot 2 = 20$$

$$3 \cdot 10 = 10 \cdot 3 = 30$$

$$4 \cdot 10 = 10 \cdot 4$$

Xulosa qiling. Misollarni 9 gacha to'ldiring.

Istalgan sonni 10 ga yoki 100 ga bo'lish uchun bu sonning o'ng tomonidan bo'luvchida nechta nol bo'lsa, shuncha nolni olib tashlash kerak.

3. Namuna bo'yicha ko'paytirishni qo'shish bilan almashtiring.

Namuna: $100 \cdot 3 = 100 + 100 + 100 = 300$

$$2 \cdot 100$$

$$3 \cdot 100$$

$$100 \cdot 4$$

$$100 \cdot 5$$

4. Namuna bo'yicha o'zaro teskari misollar tuzing.

Namuna:

$$5 \cdot 10 = 50$$

$$50 : 10 = 5$$

$$7 \cdot 100 = 700$$

$$700 : 100 = 7$$

$$3 \cdot 10$$

$$6 \cdot 100$$

$$10 \cdot 4$$

$$8 \cdot 100$$

5. Kutubxonaning yo'laklari poliga plitkalar yotqizildi. Bitta yo'lakka har biriga 50 tadan 10 qator plitka yotqizildi. Bitta yo'lakka nechta plitka kerak bo'lgan? 3 ta shunday yo'lakka nechta plitka kerak bo'lgan?

6. Zanjirni davom ettiring. Keyingi blokda nechta o'rin bo'ladi?

$$10 \cdot 1 = 10$$

$$10 \cdot 2 = 20$$

$$10 \cdot 3 =$$

7. Qonuniyatni aniqlang va jadvalni to'ldiring.

a	4	40	44	5	50	55	6		
$a \cdot 10$	40								
$a \cdot 100$	400								
$a + 10$	14								
$a + 100$	104								

8. Berilgan masalaga teskari masalalar tuzing va ularni yeching. Musobaqa o'tkazish uchun velosipedchilar har bir velosiped yo'lakchasiga 10 kishidan qilib guruhlariga bo'linishdi. Musobaqada uchta yo'lakchada necha nafar velosipedchi ishtirok etgan?

Yondosh mavzu:
jismoniy tarbiya – mening
sevimli darsim.

Ko'paytuvchi, yaxlit son.

1. Maktab estafetasida 100 ball to'plash kerak. Estafetaning har bir bosqichida 10 ball beriladi. Agar estafeta 10 bosqichdan iborat bo'lsa, shuncha ball to'plash mumkinmi?
Agar jamoa birinchi bosqichda 8 ball, ikkinchi bosqichda 6 ball va qolgan bosqichlarda yuqori ball olgan bo'lsa, u necha ball yo'qotgan bo'ladi?

2. Hisoblang.

$$\begin{aligned}(13 + 38) \cdot 10 \\ (25 - 18) \cdot 10\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}(91 - 27) \cdot 100 \\ (84 - 57) \cdot 100\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}10 \cdot (55 + 37) \\ 100 \cdot (81 - 48)\end{aligned}$$

3. Tenglamalarni yeching.

$$\begin{aligned}42 \cdot x = 420 \\ y \cdot 73 = 730\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}z \cdot 100 = 400 \\ 8 \cdot t = 800\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}700 : m = 7 \\ n : 10 = 85\end{aligned}$$

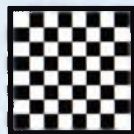

4. Estafetada 4 ta jamoa ishtirok etmoqda. Har bir jamoa besh kishidan iborat. Estafetada jami necha kishi ishtirok etmoqda?

5. Shaxmat taxtasi kataklarga bo'lingan. Oq donalar unda dastlabki ikkita qatorni egallaydi. Qora donalar uchun ham shuncha joy ajratilgan. Shaxmat taxtasida hammasi bo'lib nechta shaxmat donasi joylashgan?

Agar piyodalar soni barcha donalar sonidan ikki marta kichik bo'lsa, piyodalar jami nechta?

6. "Jungli bo'ylab sayohat" stol o'yinida 100 ta o'yin yacheykasi mavjud. Har 10 yacheyka ular uchun umumiy bo'lgan rangga bo'yalgan. Jami nechta rangdan foydalanilgan?

7. Maktabga 18 ta futbol to'pi, futbol to'pidan 4 ta kam basketbol to'pi, futbol va basketbol to'plari birgalikda qancha bo'lsa, shundan 4 marta kam tennis to'pi keltirildi. To'plarning barchasi 10 ta tokchaga baravardan bo'lib qo'yildi. Har bir tokchaga nechtdan to'p qo'yilgan?

8. Hisoblang.

$$(785 - 235) : 10 + 100 \cdot 4$$

$$100 \cdot 6 - 900 : 10$$

$$(239 + 241) : 10 - 200 : 100$$

$$10 \cdot 46 + 650 : 10$$

9. Maktabda bir sport maydonchasi 250 kvadrat metr yuzga ega, ikkinchisi 10 marta kichik. Ikkita maydonchani umumiy yuzi nechga teng?

Yondosh mavzu:
salomatlik – tuman boylik!

Yaxlit sonlar.

1. Rasm yordamida ming nima ekanini qanday tushuntirish mumkin?

9 yuzl. + 1 yuzl. = 9 yuzl. 9 o'nl. + 1 o'nl. = 9 yuzl. 9 o'nl. 9 birl. + 1 birl.

2. Daraxtlar ortiga qanday sonlar yashiringan?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	10		30							100
2	110	120			150				190	
3	210			240						300
4		320				360		380		400
5	410				450		470			
6			530			560			590	600
7	610			640			670			
8		720			750			780		800
9			830							
10	910					960				1000

Bir minglikda nechta o'nlik bor? Nechta yuzlik bor?

Ming – bu 10 ta yuzlik.

$100 \cdot 10 = 1000$

3. Hisoblang.

$1000 - 200$

$1000 - 20$

$1000 - 2$

$1000 - 500$

$1000 - 50$

$1000 - 5$

$1000 - 800$

$1000 - 80$

$1000 - 8$

4. Tenglamalarni yeching.

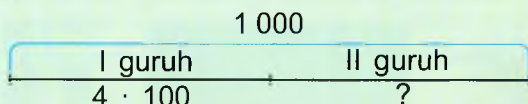
$1000 - x = 850$

$x + 120 = 1000$

$1000 : x = 10$

5. Masala tuzing va uni daftaringizda yeching.

6. Jadval bo'yicha misollar tuzing va ularni yeching.

Qo'shiluvchi	100	200		10	20
Qo'shiluvchi	600		400	980	
Qo'shiluvchi		700	100		780
Yig'indi	1000				

7. Hisoblang. Avtosayyohlar uchun yozgi oromgoh qanday ataladi?

K $3 \cdot 10$

G $1000 : 100$

N $40 : 10$

E $100 \cdot 4$

K $520 : 10$

P $400 : 10$

I $800 : 10$

M $100 \cdot 9$

52	400	900	40	80	4	10
----	-----	-----	----	----	---	----

8. Osmo yo'ldan ertalab 48 sayyoh, kechqurun esa ulardan 56 nafar ko'p sayyoh o'tdi. Bir kunda osma yo'ldan jami necha nafar sayyoh o'tgan?

Yondosh mavzu:
yengil atletika.

Uzunlik, uzunlik
o'lchov birliklari

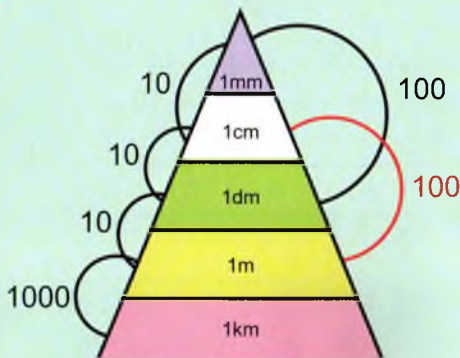

1. Uzunlik quyidagi birliklar: millimetr, santimetr, detsimetr va metr yordamida o'lchanishini bilasiz. Ushbu obyektlarni o'lchashda qaysi birliklardan foydalanish qulayroq?

Bir kilometr ming metrdan iborat.
1 km = 1000 m.

2. Bo'sh joylarni to'ldiring.

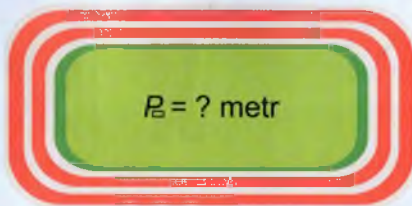
1km = 1000...
1m = 10...
1dm = 10...
1cm = 10...
1m = 100...
1dm = 100...

3. Rasm bo'yicha yugurish yo'lakchasining uzunligini toping.

350 metr

150 metr

$B = ?$ metr

4. Bahorda sportchilar 2 km uzoqlikka yugurish mashqini o'tkazdilar. Unda 37 nafar ayol va 44 nafar erkak qatnashdi. Barcha qatnashchilar 9 ta guruhga bo'lindi. Har bir guruhda necha nafar sportchi bo'lgan?

5. Taqqoslang.

1 km 10 m

10 cm 1 m

1 km 100 m

10 dm 1 m

1 m 100 cm

100 mm 1 dm

6. Bir o'lchov birligini boshqa o'lchov birligiga o'tkazing.

2 m 30 cm = cm

4 dm 5 cm = cm

31 dm = cm

97 cm = mm

7. Marafonda uchta sport klubining har biridan baravardan jami 30 nafar sportchi qatnashdi. Har bir klubdan necha nafardan sportchi qatnashgan?

8. Hisoblang.

1 km – 900 m

1 km – 540 m

1 km – 285 m

345 m + 144 m

284 m + 499 m

238 m + 621 m

Yondosh mavzu:
ovqatlanishning foydasi.

Yaxlit sonlar, nol.

1. Ertalabki nonushtada har bir o'quvchiga bir porsiyadan bo'tqa beriladi. Oshxonaga ertalabki nonushtaga har birida 20 tadan o'quvchi bo'lgan uchta sinf keladi. Ular hammasi bo'lib necha porsiya bo'tqa oladilar?

2. Ko'paytirishni qo'shish bilan almashtirib hisoblang.

$$40 \cdot 3$$

$$3 \cdot 70$$

$$6 \cdot 200$$

$$800 \cdot 2$$

$$5 \cdot 400$$

$$4 \cdot 50$$

3. Namuna bo'yicha hisoblang.

Namuna:

$$30 \cdot 80 = 3 \cdot 10 \cdot 8 \cdot 10 = (3 \cdot 8) \cdot 10 \cdot 10 = 2400$$

$$40 \cdot 3$$

$$300 \cdot 5$$

$$50 \cdot 6$$

$$700 \cdot 3$$

$$30 \cdot 50$$

$$60 \cdot 70$$

$$20 \cdot 9$$

$$70 \cdot 80$$

Yaxlit sonlarni ko'paytirishda bu sonlarning oxiridagi nollarni hayolan tashlab yuborish, ko'paytmaga esa hammasi bo'lib nechta nol tashlab yuborilgan bo'lsa, shuncha nolni qo'shib yozish mumkin.

$$40 \cdot 60 = (4 \cdot 6) \cdot 10 \cdot 10 = 2400$$

4. Tanish ko'paytirish qoidalarini qo'llab hisoblang.

$$2 \cdot 80 \cdot 5$$

$$5 \cdot 3 \cdot 40$$

$$6 \cdot 20 \cdot 5$$

$$2 \cdot 7 \cdot 50$$

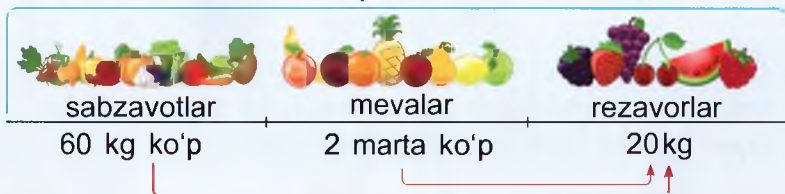
$$40 \cdot 4 \cdot 5$$

$$70 \cdot 2 \cdot 5$$

5. Masalani sxema bo'yicha yeching.

?

6. Masalani ko'paytirishning guruhlash

xossasidan foydalanib yeching.

Pishloq o'rami 5 kilogramm massaga ega.

Har bir peshtaxtaga 6 ta shunday pishloq

o'rami sig'adi. Yettita peshtaxtada necha

kilogramm pishloq bor?

7. Yetishmayotgan raqamlarni o'rniga qo'ying.

$\begin{array}{ c c c } \hline \square & 4 & \square \\ \hline 2 & \square & 4 \\ \hline 56 & 2 & \square \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{ c c c } \hline 79 & \square & \square \\ \hline 3 & \square & 8 \\ \hline \square & 36 & \square \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{ c c c } \hline \square & 29 & \square \\ \hline 3 & \square & 7 \\ \hline 85 & \square & \square \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{ c c c } \hline \square & 42 & \square \\ \hline 35 & \square & \square \\ \hline 4 & \square & 5 \\ \hline \end{array}$
--	---	---	---

8. Jadvalni to'ldiring.

Ko'paytuvchi	30	6	20	200	80	50	60	90
Ko'paytuvchi	4	50	7	4	20	40	70	10
Ko'paytma								

135. Yaxlit sonlarni ko'paytirish

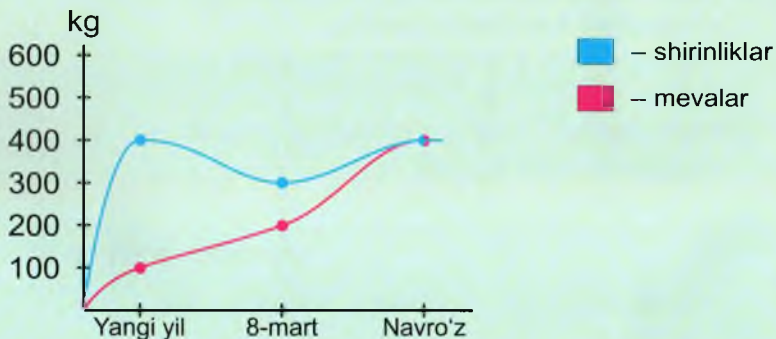
Yondosh mavzu:
foydali taom.

Yaxlit sonlar, nol.

1. Qandolatchilik fabrikasida bir kunda 40 kilogramm konfet tayyorlanadi. Haftaning besh ish kunida qancha konfet tayyorlanadi? Shunday ikki haftada-chi?

2. Bayram kunlari meva va shirinliklar savdosini aks ettiruvchi grafikni ko'rib chiqing.

- a) Yangi yilda necha kilogramm shirinlik sotilgan?
b) Qaysi bayram kuni hammadan ko'p meva sotilgan?
d) Qaysi kuni shirinlik va mevalar bir xil miqdorda sotilgan?

3. Qulay usul bilan hisoblang.

$$(3 \cdot 8) \cdot 5$$

$$5 \cdot (4 \cdot 9)$$

$$(2 \cdot 3) \cdot 50$$

$$50 \cdot (2 \cdot 7)$$

$$(6 \cdot 4) \cdot 5$$

$$5 \cdot (8 \cdot 3)$$

4. Bir asalari qutisidan 9 kilogramm, ikkinchisidan ikki marta ko'p asal yig'ib olindi. Hamma asal 3 kilogrammdan qilib bankalarga solindi. Nechta banka kerak bo'lgan?

5. Kvadratlar qanday qonuniyat asosida bo'yalganini aniqlang. Kvadratlarni bo'yashni davom ettiring.

14	18	31	45	9	7	13	27	41
19	3	16	24	32	8	12	6	13
15	5	40	9	18	21	31	33	42
9	15	20	36	4	8	16	50	51
15	13	5	9	10	7	32	41	50
9	17	40	38	8	12	20	7	18
1	3	5	9	10	11	14	17	27

6. Qulupnay ekilgan maydonning eni 50 metr, bo'yi esa ikki marta katta. Bu maydonni o'rab olish uchun qanday uzunlikdagi taxta devor kerak bo'ladi? Maydonning yuzi qanday?

7. Noma'lum qiymatlarni topish uchun ifoda yozing.

	Bitta grafinda	Grafinlar soni	Umumiy hajmi
	2 l	40	?
	3 l	?	180 l
	?	20	200 l

8. Hisoblang.

$7 \cdot 10$

$8 \cdot 100$

$9 \cdot 10$

$6 \cdot 100$

$10 \cdot 5$

$100 \cdot 7$

$10 \cdot 2$

$10 \cdot 10$

Yondosh mavzu:
gigiyena buyumlari.

Bo'lish, yaxlit sonlar.

1. Do'konga 60 bo'lak sovun keltirildi. Sovunlar 3 ta yashikka joylandi. Bitta yashikka nechta sovun joylangan?

Yaxlit sonlarni bo'lish uchun ularni kattaroq birliklarda ifodalash mumkin:

$$60 : 3 = 6 \text{ o'nl.} : 3 = 2 \text{ o'nl.} = 20.$$

2. Namuna bo'yicha hisoblang.

Namuna:

$$150 : 30 = 15 \text{ o'nl.} : 3 \text{ o'nl.} = 5$$

$$240 : 40$$

$$180 : 30$$

$$120 : 40$$

$$420 : 70$$

$$270 : 90$$

$$210 : 30$$

$$160 : 40$$

$$450 : 50$$

3. Tenglamalarni yeching.

$$x \cdot 3 = 240$$

$$120 : m = 4$$

$$6 \cdot y = 240$$

$$n \cdot 5 = 250$$

$$z : 50 = 3$$

$$140 : t = 7$$

4. Masalani jadval bo'yicha yeching.

Do'konda 40 quti jigarrang poyabzal moyi bor. Bu qora poyabzal moyidan 20 quti ko'p. Hamma qutilar 3 ta peshtaxtaga baravardan bo'lib qo'yildi. Har bir peshtaxtaga necha qutidan moy qo'yilgan?

	Jami	Peshtaxtalar soni	Bitta peshtaxtada
Qora poyabzal moyi qutilari		3 ta peshtaxta	? dona
Jigarrang poyabzal moyi qutilari	40 ta, 20 ta ko'p		

5. Qarshingizda gigiyena buyumlari turibdi.

Agar siz ularga yuqoridan qarasangiz, qanday shakllarni ko'rasiz?

6. Ustun ko'rinishida hisoblang.

$$\begin{array}{r}
 + 354 \\
 + 427 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 - 820 \\
 - 134 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 + 461 \\
 + 52 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 - 704 \\
 - 98 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 + 698 \\
 + 7 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 - 703 \\
 - 8 \\
 \hline
 \end{array}$$

7. Hisoblang.

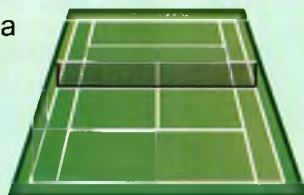
$$\begin{array}{llll}
 400 : 2 & 140 : 2 & 180 : 6 & 900 : 3 \\
 420 : 7 & 490 : 7 & 270 : 9 & 800 : 2
 \end{array}$$

Yondosh mavzu:
sport o'yinlari.

Bo'lish, yaxlit sonlar.

1. Tennis kortida tomoshabinlar uchun 80 ta o'rindiq bor. Agar kort yonida jami 10 ta qator bo'lsa, bir qatorda nechta joy bor?

Yaxlit sonlarni bo'lishda bo'linuvchi va bo'luvchidan teng sondagi nollarni tashlab yuborish mumkin:

$$80 : 10 = 8 : 1 = 8.$$

2. Jadval bo'yicha masala tuzing. Ifoda yozing va qiymatini hisoblang.

	Bir jamoadagi ishtirokchilar soni	Jamoalar soni	Jami ishtirokchilar
	6	20	?
	10	?	100
	?	50	200

3. Hisoblang, taqqoslang va davom ettiring.

400 : 20	900 : 300	500 : 10	400 : 200
600 : 30	600 : 200	700 : 100	600 : 100
800 : 40	800 : 100	1000 : 500	1000 : 20

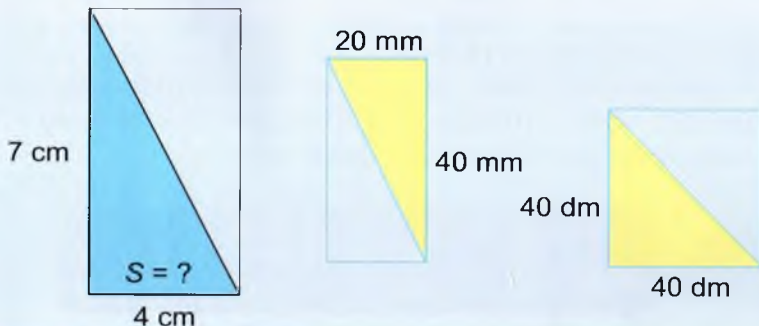
4. Amallarning bajarilish tartibini ko'rsating. Hisoblang.

$$(8 \cdot 20 - 60) + 200 \cdot 4 - (1000 - 500)$$

$$(1000 - 200) : 2 + 30 \cdot 5 - 50$$

5. Ushbu uchburchaklarning yuzlari nimaga teng ekanini tushunib yetishga harakat qiling.

6. Tenglamalarni yeching.

$$a : 20 = 8$$

$$c \cdot 3 = 120$$

$$140 : b = 70$$

$$4 \cdot d = 160$$

$$m : 20 = 50$$

$$n \cdot 6 = 540$$

7. Jadvalni to'ldiring.

Bo'linuvchi	800	60	270	140	180	450	600	400	400
Bo'luvchi	200	3	90	7	9	50	300	20	200
Bo'linma									

8. O'yingohga kirish chiptasining mingtasidan 800 tasi sotildi. Qolgan chiptalar 40 tadan qilib sport maktablariga taqsimlandi. Nechta sport maktabi chipta olgan?

Yondosh mavzu:
tabiat in'omlari.

Taqsimot qonuni.

1. Hisoblamasdan taqqoslang.

O'quvchilar kartoshka va piyoz ekilgan maydonni uchratishdi. Biri $(20 + 40) \cdot 10$ deb yozdi. Ikkinchisi $20 \cdot 10 + 40 \cdot 10$ ko'rinishda yozdi. Kim to'g'ri hisoblagan?

Sonni yig'indiga ko'paytirishda bu sonni har bir qo'shiluvchiga ko'paytirish, keyin natijalarni qo'shish mumkin:

$$(20 + 40) \cdot 10 = 20 \cdot 10 + 40 \cdot 10.$$

2. Tomonlari 4 cm va 8 cm bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing. Uning yuzini toping.

Ikkita to'g'ri to'rtburchak chizing. Birinchisining tomonlari 4 cm va 3 cm, ikkinchisining 4 cm va 5 cm bo'lsin. Bu to'g'ri to'rtburchaklarning umumiy yuzini toping. Siz nimani payqadingiz?

3. Sonlarni namuna bo'yicha xona qo'shiluvchilari ko'rinishida yozing.

Namuna: $621 = 6$ yuzl. 2 o'n. 1 birl.

342

583

497

654

4. Namuna bo'yicha hisoblang.

Namuna:

$$(3 + 5) \cdot 6 = 3 \cdot 6 + 5 \cdot 6 = 18 + 30 = 48$$

$$(2 + 9) \cdot 4$$

$$(3 + 8) \cdot 6$$

$$(4 + 5) \cdot 7$$

$$5 \cdot (8 + 3)$$

$$2 \cdot (5 + 7)$$

$$4 \cdot (8 + 3)$$

5. Bitta tarvuz o'rtacha 5 kg keladi. Birinchi yashikda 20 ta, ikkinchi yashikda 10 ta tarvuz bor. Bu tarvuzlarning umumiy massasi qanday?

6. To'g'ri to'rtburchakda ikkita to'g'ri chiziqli o'tkazildi va uchta kvadrat hosil qilindi. Bu to'g'ri to'rtburchak qanday bo'lishi mumkinligini va u qanday bo'linganini chizib ko'rsating.

7. Sonlarni namuna bo'yicha yozing.

Namuna: 7 yuzl. 2 o'nli. 3 birl. = 723

8 yuzl. 2 o'nli. 1 birl.

1 yuzl. 5 o'nli. 5 birl.

3 yuzl. 9 o'nli. 8 birl.

5 yuzl. 4 o'nli. 6 birl.

8. Hisoblang.

$$(20 + 30) \cdot 5$$

$$(40 + 20) \cdot 7$$

$$(10 + 60) \cdot 4$$

$$(80 + 20) \cdot 6$$

$$(50 + 40) \cdot 6$$

$$(60 + 20) \cdot 8$$

9. Ifodalar yozing va ularni hisoblang.

Bir yashikda,
kg

Yashiklar
soni

Jami, kg

10

5

?

?

7

140

8

?

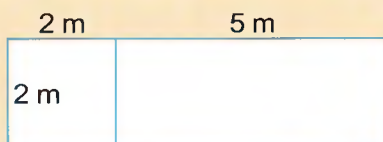
560

Yondosh mavzu:
foydali ishlar.

Taqsimot qonuni.

1. Malika bilan Komila onasiga hovlini supurishda yordam berishdi.
Malika hovli yuzini $(2 + 5) \cdot 2$ ko'rinishda hisobladi. Komila esa $2 \cdot 2 + 5 \cdot 2$ ko'rinishda hisobladi.
Qizlardan qaysi biri haq?

Yig'indini songa ko'paytirishni har bir qo'shiluvchini shu songa ko'paytirish, keyin natijalarni qo'shish bilan almashtirish mumkin.

$$(a + b) \cdot c = a \cdot c + b \cdot c$$

2. Namuna bo'yicha hisoblang.

Namuna: $(3 + 7) \cdot 5 = 3 \cdot 5 + 7 \cdot 5 = 15 + 35 = 50.$

$(5 + 2) \cdot 5$

$(7 + 5) \cdot 4$

$(6 + 9) \cdot 3$

$(8 + 2) \cdot 2$

$(6 + 8) \cdot 5$

$(2 + 9) \cdot 7$

3. Namuna bo'yicha hisoblang.

Namuna: $3 \cdot 5 + 4 \cdot 5 = (3 + 4) \cdot 5 = 7 \cdot 5 = 35.$

$4 \cdot 4 + 5 \cdot 4$

$2 \cdot 7 + 3 \cdot 7$

$5 \cdot 9 + 4 \cdot 9$

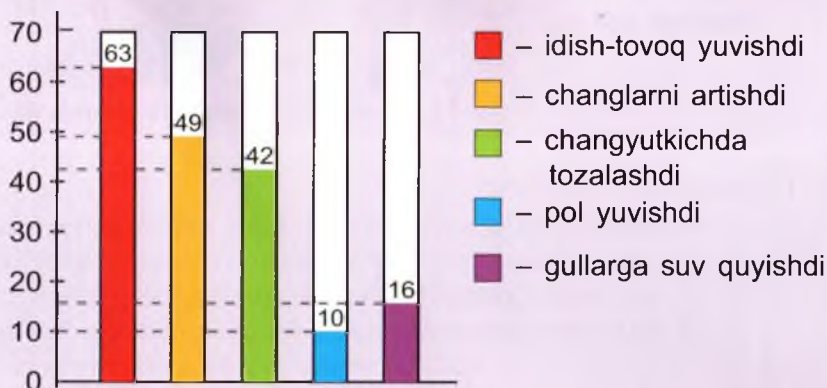
$3 \cdot 8 + 2 \cdot 8$

$4 \cdot 6 + 5 \cdot 6$

$7 \cdot 2 + 8 \cdot 2$

4. Ikkita sinf o'quvchilari o'zlarining hafta davomida qilgan xayrli ishlari ro'yxatini tuzishdi. Shu ro'yxat bo'yicha ikkala sinf o'quvchilari 63 marta idish-tovoq yuvishgan.

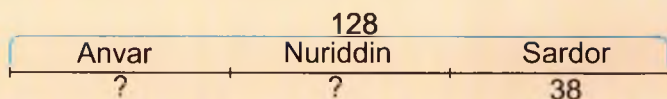

O'quvchilar ko'proq qaysi ishni bajarishgan?
Qaysi ishni kamroq bajarishgan?

5. Sxema bo'yicha masala tuzing.

Sinfda xayrli ishlar tanlovi o'tkazildi. Birinchi o'rinni teng miqdorda ochko to'plagan ikki nafar bola egalladi.

6. Bir yashikda 5 kilogramm bodring va 4 kilogramm pomidor bor. Oltita yashikda jami necha kilogramm sabzavot bo'ladi?

7. $(a + b) \cdot c$ ifodaning qiymatini toping.

a	4	7	5	4	2	4
b	5	3	4	3	9	8
c	3	8	7	2	10	10

Yondosh mavzu:
qishki o'yinlar.

Taqsimot qonuni.

1. Topshiriqlarni bajaring.

- a) Javoblari 25, 81, 72 sonlari bo'ladigan ko'paytirishga doir misollar o'ylab toping.
b) 684, 501, 1000 sonlaridagi yuzliklar miqdorini ayting.
d) 204, 500, 210 sonlaridagi bo'sh xonalarni ayting.

2. Ifodalardagi xatolarni tuzating.

- a) 3 va 6 sonlari yig'indisini 5 ga ko'paytirish.
b) 3 va 6 sonlari ko'paytmasini 3 va 5 sonlari ko'paytmasiga ko'paytirish.
d) 6 sonini 5 va 3 sonlari ayirmasiga bo'lish.

$$3 + 6 \cdot 5$$

$$(3 + 6) \cdot 5$$

$$6 : (5 + 3)$$

- 3. To'rtta ikkinchi sinf o'quvchilari muz ustida sirkka tashrif buyurishdi. Har bir sinfdan 5 nafardan o'g'il bola va shunchadan qiz bola taklif etilgan. Muz ustida sirkka jami necha nafar o'quvchi tashrif buyurgan? Masalani ikkita usul bilan yeching.**

4. Rasmdan foydalanib, ko'paytmani hisoblang.

$$32 \cdot 6$$

2 30

--	--

6

$$47 \cdot 5$$

7 40

--	--

5

$$83 \cdot 7$$

3 80

--	--

7

5. Yangi o'lchov birligiga o'tkazing.

a) $245 \text{ cm} = \square \text{ m } \square \text{ cm} = \square \text{ dm } \square \text{ cm}$

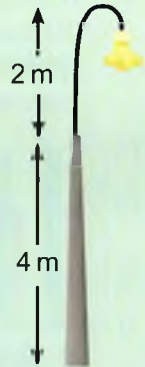
$341 \text{ cm} \quad 854 \text{ cm} \quad 916 \text{ cm} \quad 228 \text{ cm}$

b) $46 \text{ dm} = \square \text{ m } \square \text{ cm} = \square \text{ dm} = \square \text{ dm } \square \text{ cm}$

$38 \text{ dm} \quad 15 \text{ dm} \quad 43 \text{ dm} \quad 81 \text{ dm}$

6. O'yingohni yoritish uchun 9 ta chiroq ustuni o'rnatish talab etiladi. Har bir ustunning ichidan elektr simlarini o'tkazish kerak. Ustunlarni o'rnatish uchun necha metr sim kerak bo'ladi?

7. Tushirib qoldirilgan sonlarni o'rniga qo'ying.

$(3 + \square) \cdot 5 = 35$

$(4 + \square) \cdot 3 = 18$

$(5 + \square) \cdot 4 = 28$

$(\square + 5) \cdot 4 = 32$

$(\square + 4) \cdot 2 = 18$

$(\square + 3) \cdot 6 = 36$

8. Jadval bo'yicha masala tuzing. Ifoda yozing.

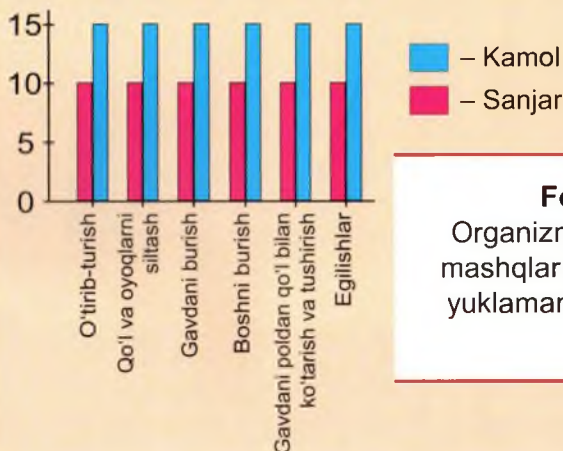
	Bir jamoadagi ishtirokchilar soni	Jamoalar soni	Jami ishtirokchilar
	20	5	?
	?	2	40
	9	?	72

Yondosh mavzu:
sog'lom turmush tarzi.

Taqsimot qonuni.

1. Sanjar bilan Kamol ertalab 6 turdagi mashqlardan iborat sport mashg'ulotlarini bajaradilar. Ularning har biridan Sanjar 10 tadan, Kamol esa 15 tadan harakatlarni bajaradi. Bolalardan qaysi biri ko'proq harakatlarni bajaradi. Matematik amallarni bajarmagan holda savolga qanday javob berish mumkin?

Foydali maslahat

Organizmni birdaniga ko'p sonli mashqlar bilan zo'rqiqtirmaslik kerak, yuklamani asta-sekin o'ttirib borish kerak.

2. Akmalning kundalik mashg'ulotlaridagi 7 ta mashq qo'llarga va 8 ta mashq mushaklarga tegishli. Agar har bir mashqqa 3 minut sarflansa, mashg'ulot qancha vaqt davom etadi?

3. To'g'ri to'rtburchakning AC bo'yi 10 cm ga teng. Uning eni 4 cm. Shu to'g'ri to'rtburchakni yasang. Uning yuzini toping.

4. 15 ni 6 ga qanday ko'paytirish mumkin?

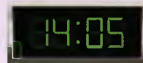
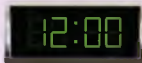
Ikki xonali sonni bir xonali songa ko'paytirish uchun ko'paytirishning taqsimot qonunidan foydalanish mumkin:

$$15 \cdot 6 = (10 + 5) \cdot 6 = 10 \cdot 6 + 5 \cdot 6 = 60 + 30 = 90$$

10	5
----	---

5. Zanjirdagi qonuniyatni aniqlang. Navbatdagi soat qanday vaqtni ko'rsatadi?

6. Hisoblang.

$27 \cdot 7$

$45 \cdot 3$

$38 \cdot 9$

$55 \cdot 6$

7. Stomatologlar maktab o'quvchilari bilan uchrashdilar va tishlarning salomatligi haqida shuhbat o'tkazdilar. Shundan keyin o'quvchilarga har birida bir tyubik tish pastasi va uchadan tish cho'tkasi bo'lgan jamlanma sovg'a qildilar. Agar sinfdagi 32 nafar o'quvchi bo'lsa, stomatologlar o'quvchilarga hammasi bo'lib nechta tish cho'tkasi sovg'a qilishgan?

Yondosh mavzu:
toza havoda sayr qilish.

Taqsimot qonuni.

1. Sxemadan foydalanib, xiyobonga o'rnatilgan o'rindiqlar sonini aniqlang.

2. Bog'ga ekish uchun gullar keltirildi: 3 yashik lola, 4 yashik moychechak va 2 yashik atirgul. Agar har bir yashikdagi gullar 45 tani tashkil etsa, hammasi bo'lib nechta gul keltirildi?

3. Amallarni bajaring.

$$45 \text{ dm} \cdot 5$$

$$23 \text{ kg} \cdot 8$$

$$24 \text{ h} \cdot 6$$

$$64 \text{ cm} \cdot 4$$

$$54 \text{ l} \cdot 7$$

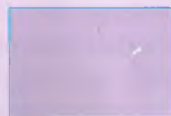
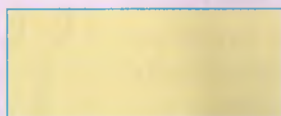
$$15 \text{ mm} \cdot 9$$

$$13 \cdot 8 \text{ m}$$

$$42 \cdot 8 \text{ l}$$

$$56 \cdot 7 \text{ h}$$

4. To'g'ri to'rtburchaklarning tomonlarini o'lchang va ularning yuzini toping.

5. Hisoblang.

$3 \cdot 46$

$62 \cdot 5$

$4 \cdot 92$

$74 \cdot 5$

6. Istirohat bog'i sxemasini tuzing. Istirohat bog'i yuqoridan qanday ko'rinadi. Berilgan belgilardan foydalaning. Siz qaysi belgilarni tanlaysiz?

darvoza

daraxt

gulushti

o'rindiqlar

favvara

7. Istirohat bog'i xodimlari qishda qushlarni boqishadi. Buning uchun ular bir kunga 2 kilogramm don sotib olishadi. Bir haftada necha kilogramm don kerak bo'ladi? Bir oyga-chi? Butun qish mavsumi uchun-chi?

8. Hisoblang.

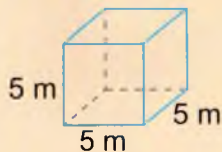
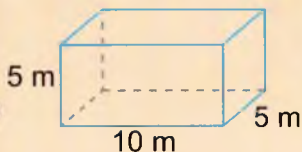
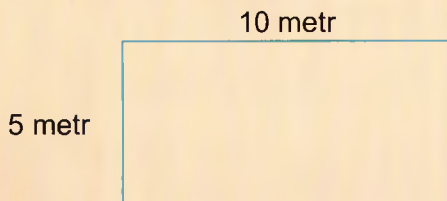
a	14	25	18	29	54	42	16	27	34
b	8	4	6	7	3	5	8	4	4
$a \cdot b$									

Yondosh mavzu:
suv muolajasi.

Hajm, sirt.

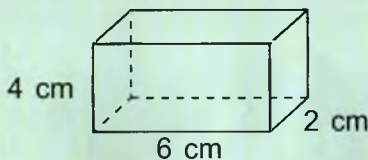
1. Agar suv havzasining tubi quyidagicha ko'rinishda bo'lsa, u qanday shaklga ega bo'lishi mumkin:

Bu shakllar qanday ataladi?

2. Daftaringizga usbu shaklning uchta turli yoqlarini chizing. Qanday shakllar hosil bo'ldi?

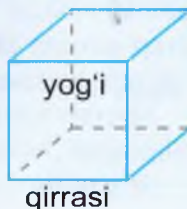

3. Kuboid bilan kub nimasi bilan o'xshash va nimasi bilan farq qiladi?

Kuboid

Kub

Yoqlar – bu hajmli shakldagi bir-biri bilan o'zaro bog'langan yassi shakllar. **Qirralar** – bu hajmli shaklda yoqlarni tutashtiruvchi kesmalar.

4. Kuboidning yoqlari nimaga o'xshaydi? Ular nechta? Kubda-chi? Ularda qirralar nechta? Bu shakllarning teng yoqlarini va teng qirralarini ko'rsating.

5. Kuboid birinchi yog'ining yuzi 24 kvadrat detsimetrga teng, ikkinchi yog'i birinchi yog'idan 2 marta katta, uchinchi yog'i ikkinchi yog'idan 30 dm^2 kichik. Uchinchi yog'ining yuzini toping.

6. To'g'ri burchakli parallelepipedning bo'yi 5 santimetrga, eni 4 santimetrga, balandligi esa 2 santimetrga teng. Har bir yoqning yuzini va hamma yoqlar yuzlarining yig'indisini (to'la sirtining yuzini) toping.

7. Hisoblang.

$$48 : 8 \cdot 14$$

$$45 : 9 \cdot 16$$

$$42 : 6 \cdot 15$$

$$72 : 8 \cdot 16$$

$$49 : 7 \cdot 15$$

$$36 : 6 \cdot 17$$

$$36 : 9 \cdot 18$$

$$56 : 8 \cdot 12$$

$$42 : 7 \cdot 13$$

$$81 : 9 \cdot 11$$

$$28 : 7 \cdot 19$$

$$63 : 9 \cdot 15$$

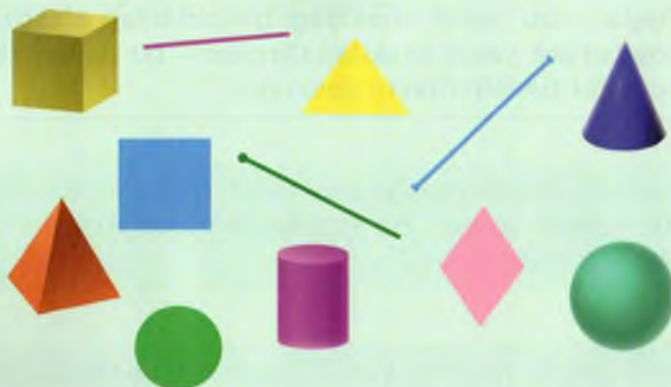
144. Shakllarning hajmi

Yondosh mavzu:
foydali ichimliklar

Hajm, sirt.

1. Ushbu shakllarni qanday uchta guruhga ajratish mumkin?

Ulardan qaysilarining uzunligini bilish mumkin?
Yuzini-chi? Hajmini-chi?

2. Do'konga har birida 3 litrdan bo'lgan 25 banka olma sharbati va har birida 2 litrdan bo'lgan 12 banka nok sharbati keltirildi. Ichimliklarning umumiy hajmini toping.

3. Qutining bo'yi 12 santimetr, eni 4 santimetr, balandligi esa 2 santimetr. Shunday qutiga tomoni 1 santimetr bo'lgan o'yin kubiklaridan nechta sig'adi?

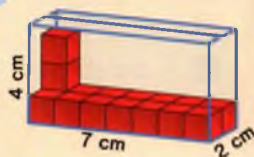
4. Usta muz kubiklaridan shakl yasadi. Buning uchun unga nechta muz kubigi kerak bo'lgan?

Shaklning hajmi – bu shakl fazoda qancha o'rinni egallashini ko'rsatuvchi kattalik. Hajmni aniqlash uchun o'lchovlardan foydalanish mumkin, masalan, suyuqlikning hajmi, odatda, litrlar bilan o'lchanadi.

5. Qutining tubiga nechta kubik sig'adi?

7 ni 2 ga ko'paytirib qanday kattalikni aniqlash mumkin? Bu qutida bunday qatlamlar nechta? Qutiga hammasi bo'lib nechta kubik sig'adi? Demak, qutining hajmi ... ni tashkil etadi.

6. Bitta cho'pning o'rnini shunday almashtiringki, natijada to'g'ri tenglik hosil bo'lsin.

7. Sharbat qutisining tubi tomoni 7 santimetrga teng kvadratdan iborat, balandligi esa 20 santimetrga teng. Qutining hajmini toping.

8. Hisoblang.

$$10 \cdot 5 \cdot 3$$

$$31 \cdot 3 \cdot 4$$

$$12 \cdot 4 \cdot 5$$

$$18 \cdot 4 \cdot 7$$

$$22 \cdot 4 \cdot 8$$

$$42 \cdot 2 \cdot 3$$

Yondosh mavzu:
sirk.

Radius,
aylana, doira.

1. Sirkda 1000 ta o'rin bor. Uning yarmini bolalar egallashdi, 350 orinni kattalar band qilishdi. Nechta orin bo'sh qoldi?

Masalaga doir diagramma qanday shaklda tasvirlangan?

2. Daftaringizga O nuqtani qo'ying. Bu nuqtadan 3 santimetr masofani belgilang va B nuqtani qo'ying. Doira chizish uchun sizga sirkul kerak bo'ladi. Sirkulning ignali oyoqchasini O nuqtaga, ikkinchi oyoqchasini esa B nuqtaga qo'ying. Sirkulning ignali oyoqchasini siljitmagan holda sirkul qalamini O nuqta atrofida aylantiring. Hosil bo'lgan shakl *aylana* deb ataladi. Aylana uning ichki qismi bilan birga *doira* deb ataladi.

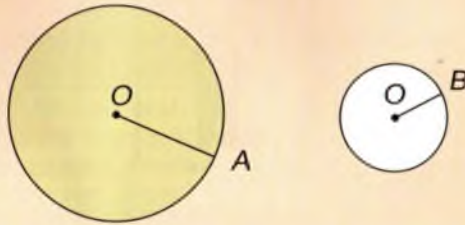
O nuqta – aylananing markazi.
 OA kesma – aylananing radiusi.
 BC kesma – aylananing diametri.

3. Sirk arenasining diametri 12 metr. Arena markaziga savatcha qo'yilgan, arena chetlari bo'ylab maymun yugurmoqda va shu savatchaga koptok otmoqda. Koptok savatchagacha necha metr masofani uchib o'tadi?

4. Doiraning radiusini o'lchang. Uni 1 santimetrga qisqartiring va daftaringizga yangi doirani chizing.

5. Jadval bo'yicha ifoda tuzing va masalani yeching.

Bor edi	Sotib olindi			Bo'ldi
120 dona buyum	 25 donadan 2 quti	 30 donadan 8 quti	 35 dona	?

6. Sirkda namoyishlar 70 minut davom etadi. Ulardan 10 minuti masxarabozlar chiqishiga va shuncha vaqt fokuschilar chiqishiga ajratilgan. Fokuschilar 7 minut, akrobatlar esa 11 minut chiqish qilishadi. Qolgan vaqt sakkizta o'rgatilgan hayvonlar bilan chiqishlarga baravardan taqsimlangan. Bitta o'rgatilgan hayvonlar bilan chiqishga necha minut ajratilgan?

7. Aylananing radiusi diametrning yarmini tashkil etadi. Shu aylanani chizing.

Yondosh mavzu:
foydali hordiq.

Radius, aylana, doira.

1. Rassom palitrasiga diqqat bilan qarang.

Palitra – rassomning ish anjomi. Rassom unda yangi rang hosil qilish uchun turli rangdagi bo'yoqlarni aralashtirishi mumkin.

Har bir rang yacheykasining diametrini taqqoslang. Nimani payqadingiz?

2. Ifodalarni yozing.

- Diametri a santimetrga teng bo'lgan aylananing radiusini toping.
- Radiusi d detsimetrga teng bo'lgan aylananing diametrini toping.
- Tomoni k millimetrga teng bo'lgan kvadratning perimetrini toping.
- Tomonlari m va n metr bo'lgan to'g'ri to'rtburchakning perimetri nimaga teng?
- Bo'yi f santimetr, eni g santimetr, balandligi esa h santimetr bo'lgan kuboidning hajmi nimaga teng?

3. O'quvchilar matematika darsida "Doiralarni toping" o'yinini o'ynashdi. Birinchi jamoa 18 ta dumaloq predmet topdi. Bu ikkinchi jamoa topganidan 2 ta predmet kam va uchinchi jamoa topganidan 2 marta ko'p. O'quvchilar jami nechta predmet topganlar? Siz ham atrofingizdan doirani qidirib topishga harakat qilib ko'ring.

4. Qizlar asfaltga bo'r bilan doiralar chizishdi va ularning diametrlarini o'lchashdi. Agar yo'lning kengligi 3 metr bo'lsa, eng katta doiraning radiusi 2 metr bo'lishi mumkinmi?

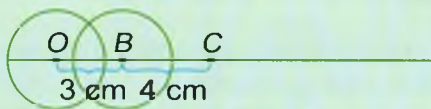
Yo'l bo'ylab sayr qilishni harakatli o'yinlar bilan qo'shib olib borish mumkin. Qanday faol o'yinlarni bilasiz?

5. Radiusi 3 santimetr bo'lgan aylana chizing. Aylana ichiga A va B nuqtalarni shunday qo'yingki, bu nuqtalarni tutashtiruvchi kesma uzunligi 5 santimetrga teng bo'lsin.

6. Amaliy ish.

Markazi O nuqtada bo'lgan 2 santimetr radiusli aylana chizing. O nuqtadan 3 cm masofada B nuqta qo'ying. Markazi B nuqtada bo'lgan aylana chizing. B nuqtadan 4 santimetrli kesma ajrating, C nuqtani qo'ying va markazi shu nuqtada bo'lgan yangi aylana chizing. Qonuniyatni aniqlang va barcha aylanalarning radiuslari bir xil ekanini va kesmalarni bitta to'g'ri chiziq bo'ylab chizish kerakligini bilgan holda yana ikkita aylana chizing.

7. Tenglamalarni yeching.

$$x \cdot 20 = 200 \quad 15 \cdot x = 150 \quad x : 100 = 9 \quad 800 : x = 10$$

8. Radiusi tomoni 2 santimetr bo'lgan kvadrat perimetrlarining yarmiga teng bo'lgan aylana chizing.

Yondosh mavzu:
sog'lom turmush tarzi.

Bu bo'limda biz sog'lig'imizni asrashda yordam beruvchi sport haqida ko'p gapirdik. Sizga ma'lumki, shaxmat ham sportning bir turi.

1. Ayrim shaxmat donalari qanday atalishi va qanday yurishi haqidagi ko'rsatmalarni o'qing. 10 ta yurish qiling va maqolni toping. Shaxmat donalari ustidan sakrab o'tib yurish mumkin emasligini yodda tuting!

1. h2
2. e7
3. a6
4. c2
5. h1
6. h8
7. c5
8. d3
9. h3
10. e2

- ot kirill alifbosidagi "Г" harfi bo'yicha yuradi
- piyoda bir katak oldinga yuradi
- rux gorizontal yoki vertikal yo'nalishda istalgan miqdordagi katakchaga yuradi
- fil diagonal bo'ylab istalgan miqdordagi katakchaga yuradi

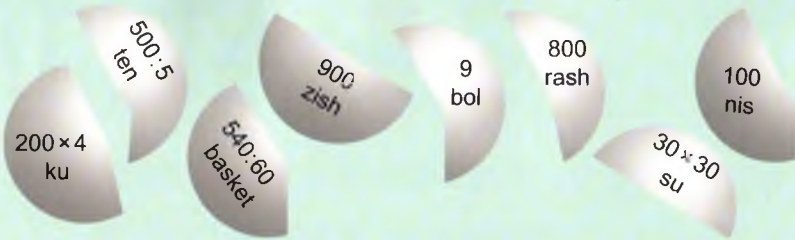
2. Estafeta shunisi bilan qiziqarliki, u musobaqaning bir necha bosqichini o'z ichiga oladi. Agar maktabdagi estafeta har birini alohida shakl bilan belgilash mumkin bo'lgan to'rtta topshiriqdan tashkil topgan bo'lsa, uning bosqichlarini qanday taqsimlash mumkin ekanini o'ylab ko'ring.

Variantlar nechta bo'lishi mumkin?

3. Bu yerda qanday sport turlari yashiringanini aniqlang. Ifodalarni ularning qiymatlari bilan birga yig'ing.

4. Rahim sportchilar haqidagi masalani yechdi, biroq xatoga yo'l qo'ydi. U qayerda xato qilgan?

Futbolchilar – 26 nafar, 2 marta kam

Basketbolchilar – ?

Yechimi: $26 : 2 = 13$

5. Misollarni ikki guruhga ajrating. Birinchisiga javobida yaxlit son bo'lganlarini, ikkinchisiga yaxlit son bo'lmaganlarini yozing.

$450 : 45$	Halqa	$45 \cdot 3$	Bo'r
$12 \cdot 8$	Ruchka	$32 \cdot 2$	Daftar
$20 \cdot 5$	Sakragich	$500 : 50$	Raketka
$100 : 4$	Kitob	$10 \cdot 32$	Finjon
$45 \cdot 2$	Koptok	$31 \cdot 3$	Flomaster

Qaysi so'z noto'g'ri tanlangan?

Bu so'zni almashtira oladigan so'z topa olasizmi?

147. Takrorlash

Yondosh mavzu:
huzur baxsh etuvchi ish.

Masalalar, sxemalar.

1. "Rassom" kasbi.

- a) 948, 204, 35 sonlarini grafik ko'rinishda tasvirlang.
- b) Masalaga sxema chizing.

Ikkinchi sinflarning 75 nafar o'quvchisi ijodiy to'garakda shug'ullanadi. Ulardan 48 nafari tasviriy san'at, 15 nafari teatr to'garagida, qolganlari kulolchilik to'garagida shug'ullanadi. Masalaga savol qo'ying va uni yeching.

2. "Qandolatchi" kasbi. Sxema bo'yicha masala tuzing.

3. "Ekskursovod" kasbi. Muzey ekskursovodlari yil davomida bajarilgan ishlar haqida hisobot tayyorlashdi. Ular tomonidan o'tkazilgan ekskursiyalar sonini taqqoslang.

214 ☐ 241

201 ☐ 211

125 ☐ 152

Bu barcha sonlarni o'sish tartibida joylashtiring.

4. "Quruvchi" kasbi.
Rasm bo'yicha masala tuzing.

140 ta xonadon

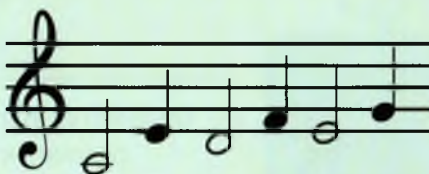
?
70 ta kam xonadon

?
3 marta ko'p

5. "Musiqachi" kasbi. Keyingisi qaysi nota bo'lishini toping.

6. Tenglamalarni yeching.

$$x : 5 = 100$$

$$x \cdot 40 = 400$$

$$600 : x = 60$$

$$10 \cdot x = 1000$$

7. Masalani yeching.

Tikuvchining 38 metr yashil va 26 metr sariq matosi bor. U barcha matolardan 8 ta choyshab tikdi. Har bir choyshabga necha metr mato ketgan?

Yondosh mavzu:
miyani mashq qildiramiz.

Sonli nur,
masalalar.

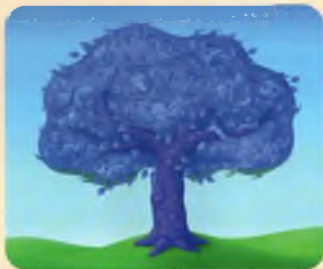

$$\text{apple} + \text{apple} + \text{apple} = 3$$

$$\text{banana} + \text{watermelon} = 2$$

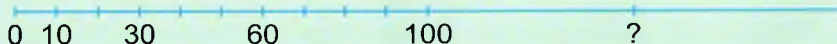
1. Har bir jamoa bog'dagi daraxtlardan nechta narsa topgan?
Jamoalar hammasi bo'lib nechta narsa topganlar?

	Narsalar soni	Daraxtlar soni
1-jamoa	23	3
2-jamoa	41	2
3-jamoa	33	2

Intellectual park – rivojlantiruvchi
o'yinlar: kvestlar, mantiqiy
topishmoqlar o'ynash mumkin
bo'lgan joy.

2. Qonuniyatni aniqlang va sonli nurda qanday son oxirgi
bo'linmaga mos kelishini ayting.

3. Hisoblamasdan eng katta qiymatga ega bo'lgan ifodani toping.

$30 \cdot 10$

$30 \cdot 100$

$100 \cdot (40 + 40)$

$14 + 5$

$140 + 5$

$140 \cdot 5$

$29 - 12$

$290 - 12$

$290 - 120$

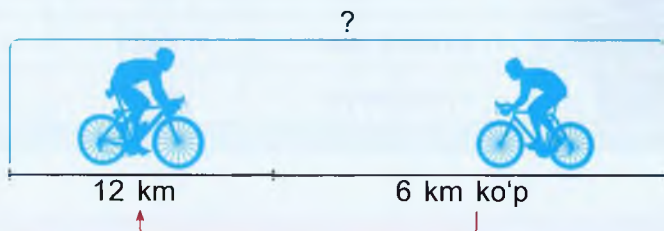

4. Ifodalar tuzing.

- a) "Sport" do'konida bir kunda a ta tovar sotildi. Agar kun oxiriga kelib do'konda b ta tovar qolgan bo'lsa, do'konda qancha tovar bo'lgan?
- b) Krossovkalar narxi sport kastumlari narxidan ikki marta arzon. Agar sport kastumi k so'm tursa, krossovka qancha turadi.
- d) Do'konda l ta halqa, m ta sakragich va n ta koptok sotildi. Ularning umumiy miqdori qancha?
- e) Bitta koptokning narxi f so'm. Shunday 6 ta koptok uchun qancha pul to'lash kerak bo'ladi?

5. Sxema bo'yicha masala tuzing.

6. O'ylab ko'ring.

$$\text{🚲} + \text{🚲} = 16$$

$$\text{🚲} = ?$$

$$\text{🚲} + \text{🚲} + \text{🚲} = 66$$

7. Hisoblang.

$$42 \cdot 5$$

$$4 \cdot 18$$

$$34 \cdot 7$$

$$2 \cdot 92$$

$$12 \cdot 9$$

$$6 \cdot 15$$

$$63 \cdot 3$$

$$7 \cdot 45$$

Yondosh mavzu:
miyani mashq qildiramiz.

O'lchov birliklari.

1. Nimani nima bilan tutashtirish kerakligini toping.

	litr	hajm	l
	metr	massa	m ²
	kub metr	yuz	kg
	kvadrat metr	hajm	m ³
	kilogramm	uzunlik	m

2. Jadval bo'yicha masala tuzing.

	1 ta kastum uchun mato	Kastumlar soni	Jami mato
	3m	32	?
	5m	?	500m
	?	7	420m

3. Taqqoslang.

25 m ☐ 240 dm

500 m ☐ 1 km

34 kg ☐ 8 kg · 4

500 m · 2 ☐ 1 km

4. Masalalarni yeching. Ularning farqlarini toping.

a) Oromgohda 20 kishi beshta chodirga baravardan joylashishdi. Bitta chodirga necha kishi joylashgan?

b) Oromgohda 20 kishi har birida 5 kishidan qilib chodirlarga joylashishdi. Necha chodir kerak bo'lgan?

5. Bo'yi 15 ta, eni esa 7 ta daftar katakchasiga teng bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing. Ko'paytirish jadvalida bor bo'lgan sonli katakchalarni bo'yang. Sizda nima hosil bo'ldi?

1	7	13	82	17	61	11	19	22	23	26	29	41	43	52
52	58	71	63	1	34	31	13	37	19	11	72	1	7	23
91	74	56	18	19	37	46	59	67	75	82	12	9	11	13
52	6	24	49	81	45	14	16	20	25	42	10	64	36	17
23	41	15	21	37	19	44	46	23	13	47	4	40	73	49
13	29	37	27	11	7	1	13	29	17	51	8	94	84	47
31	33	34	37	51	13	23	51	52	53	57	61	53	37	1

6. Siz polni shunday shakldagi plitkalar bilan qoplashning qanday variantlarini o'ylab topa olasiz?

7. Gimnastikachi qiz uzunligi 6 metr bo'lgan to'sin ustida mashq bajarmoqda. Agar bir marta halqa qilib aylanishga 150 santimetr talab etilsa va har bir aylanishdan keyin orqaga 50 santimetr tisanish kerak bo'lsa, u to'sinda necha marta halqa qilib aylana oladi?

8. Hisoblang.

$$(974 - 445 + 71) : 100 \cdot 4$$

$$(7 \cdot 48 + 64) : 4 \cdot 5$$

Yondosh mavzu: men va olam.

Bu yil biz matematika hayotimizning ko'plab sohalari bilan bog'liq bo'lgan ajoyib fan ekanini bilib oldik. Keling, biz nimalar haqida gaplashganimizni va nimalarni o'rganganimizni yodga olaylik.

1. Hisoblang.

29	27	97	91	27	29

$\begin{array}{r} + 48 \\ 43 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} - 81 \\ 54 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} - 57 \\ 28 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} + 39 \\ 58 \\ \hline \end{array}$
I	A	T	B

2. O'zingizni tekshirib ko'ring!

No	Savol	A	B	D
1	$a \cdot b \cdot c$	perimetr	yuz	hajm
2	Yuz formulasi	$a \cdot b \cdot c$	$a \cdot b$	$2 \cdot (a \cdot b)$
3	Hajm o'lchov birligi	cm ¹	cm ²	cm ³
4	Hajmli shakl	kub	kvadrat	romb
5	Kubning nechta yog'i bor?	4	5	6
6	Yassi shakl	doira	diametr	radius
7	$76 : 3$	218	228	261
8	$800 : 40$	200	20	2
9	Ming metr	millimetr	detsimetr	kilometr
10	908 sonida ... xonasi ishtirok etmayapti	yuzliklar	o'nliklar	birliklar

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Berilgan ifodani yechish algoritmini tuzing.

$$a \cdot (b - c) : d + (e - f) - m + k$$

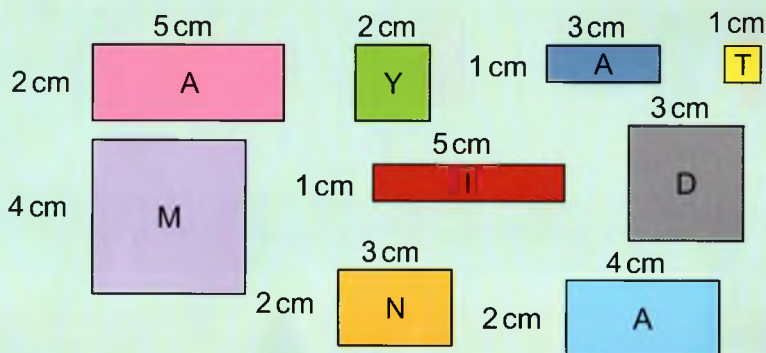
Harflarni amallarning bajarilish tartibida qo'ying.

4. Agar barcha soatlar tushdan keyingi vaqtni ko'rsatayotgan bo'lsa, soatlarni vaqtning o'sish tartibida joylashtiring.

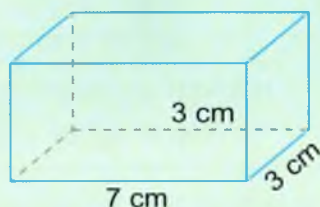
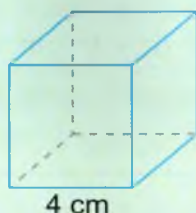

5. Shakllarning yuzini toping. Natijalarni kamayish tartibida joylashtiring.

6. Eng katta hajmga ega bo'lgan shaklni toping.

7. Noma'lum ma'lumotlarni toping.

- Agar to'g'ri to'rtburchakning tomonlari 25 santimetr va 5 santimetr bo'lsa, uning yuzini toping.
- Agar to'g'ri to'rtburchakning yuzi 310 kvadrat santimetr, bo'yi esa 31 santimetr bo'lsa, uning enini toping.
- Agar to'g'ri to'rtburchakning yuzi 400 kvadrat santimetrga, eni esa 10 santimetrga teng bo'lsa, uning bo'yini toping.

8. Sharbatning har bir qadog'i qancha turadi?

$$\text{Yellow box} + \text{Red box} + \text{Teal box} = 15$$

$$\text{Yellow box} + \text{Red box} - \text{Teal box} = 3$$

$$\text{Yellow box} + \text{Teal box} = 10$$

4 ming so'm

9. O'ylab ko'ring.

77 sonini hosil qilish uchun Anvar ikki xonali sonni bir xonali songa ko'paytirdi. Bular qaysi sonlar edi?

Yoz – ajoyib davr, bunda nafaqat maza qilib dam olinadi, balki o'z salomatligini tiklash, shuningdek, o'z ustida ishlash ham mumkin.

1. O'yiab ko'ring.

a) Tomonlari 0 santimetr bo'lgan kvadrat yasay olasizmi? Nima uchun? Bunday kvadrat perimetri uchun ifoda qanday yoziladi? Bunday ifoda ma'noga ega bo'ladimi?

b) Yashikda 10 kilogramm behi bor edi. Ona 10 kilogramm behidan murabbo qaynatdi, qolgan behilardan 3 banka sharbat tayyorlamoqchi edi. Har bir bankaga qanchadan behi ketadi? Masalalar nimasi bilan oxshash va nimasi bilan farq qiladi?

2. Yulduzchalar o'rniga kerakli amal belgilarini shunday qo'yingki, natijada to'g'ri tenglik hosil bo'lsin.

$$((2 + 3) * (4 + 5) * (6 + 7) * (8 + 9)) : 10 = 1$$

3. Qonuniyatni aniqlang va zanjirni davom ettiring:

6, 9, 8, 12, 10, 15...

4. Ikki kishi ikki soatda ikkita qatorga chigit qadaydi?

Necha kishi to'rt soatda to'rtta qatorga chigit qadaydi?

5. Sport haqidagi kitob 200 betdan iborat. Agar kitobning 50 varag'i 9 millimetr qalinlikka ega bo'lsa, uning qalinligi qanday?

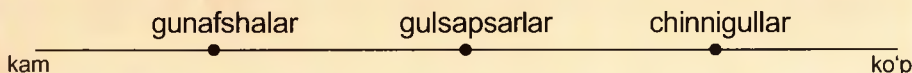
6. Fermerlar 56 kilogramm sabzavot yig'ishtirib oldilar. Har bir pomidorli yashikka 6 kilogramm sabzavot, har bir bodringli yashikka 5 kilogramm sabzavot joylangan. Pomidorli va bodringli yashiklar soni nechta bo'lishi mumkin? Sizda nechta variant hosil bo'ldi?

7. Mantiqasqonning bir listiga 8 ta manti sig'adi. Agar har bir mantiqasqonda 4 ta list bo'lsa, ikkita mantiqasqonda bir vaqtda nechta manti pishirish mumkin?

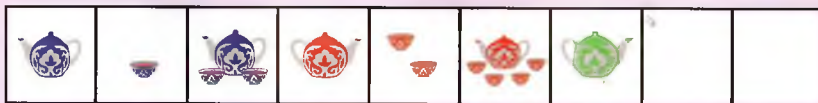

8. Gulpushtida gunafsha, gulsapsar va chinnigul, jami 7 ta gul o'smoqda. Agar har bir turdagi gullar soni turlicha bo'lsa, gulpushtida nechta gunafsha, gulsapsar va chinnigul o'sayotganini aniqlang.

9. O'ylab ko'ring.
Do'konda qizil, ko'k va kulrang gilam bor. Xaridor turli rangdagi ikkita gilam sotib oldi. Gilamlar qanday ranglarda bo'lishi mumkin. Sizda nechta variant hosil bo'ldi?

10. Qonuniyatni aniqlang va zanjirni davom ettiring.

11. Tuyalar ortiga qanday son yashirilgan?

$$\text{Camel} \cdot 3 + (\text{Camel} + \text{Camel}) - 24 : \text{Camel} = 26$$

12. Uch nafar bo'yoqchi o'n qavatli binoning devorlarini bo'yamoqda. Ulardan ikki nafari yuqoridan pastga, bir nafari esa pastdan yuqoriga bo'yamoqda. Ikki bo'yoqchi tez ishlamoqda va bir bo'yoqchi faqat bir qavatni bo'yaganda, ular ikki qavatni bo'yamoqda. Bo'yoqchilar nechanchi qavatda uchrashadilar?

13. Tanlovda Malika, Komila va Vazira sopol idishlar: lagan, choynak va ko'za yasashdi. Malika bilan Komila lagan yasamaganligi, ko'zani Malika yasaganligi ma'lum. Qizlarning har biri nima yasagan?

Komila

Malika

Vazira

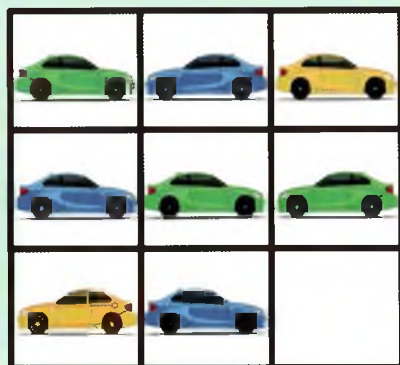
14. Qanday sonlar tushirib qoldirilgan?

15. Musobaqa uchun uzunligi 20 metr bo'lgan arqonni uzunligi 5 metrdan bo'lgan teng qismlarga bo'lish talab etiladi. Qatnashchilarda chizg'ich ham, o'lchov tasmasi ham yo'q. Arqonni qanday bo'lish kerak?

16. Qanday mashinacha yetishmayapti?

17. Muzli katokni bezash uchun 8 metr o'lchamdagi bannerdan foydalaniladi. Sexda bir minutda undan ikki metr kesib olinadi. Butun bannerni teng qismlarga bo'lish uchun necha minut ketadi?

18. O'ylab ko'ring.
Birinchi yo'lakcha qanday rangga ega?
Ikkinchi yo'lakcha-chi?
Uchinchi yo'lakcha-chi?

19. Bu muzli katok.

Katokda so'roq belgisi ostida bannerlar qanday ranglar bilan bezatilishini aniqlang.

20. Maktabda o'quvchi ertalabki nonushtaga qora bug'doy, manniy yoki suli bo'tqasidan birini, ichishga choy, qatiq yoki sharbatdan birini tanlashi mumkin. Ertalabki nonushta uchun mumkin bo'lgan barcha taomlar juftligini yozing.

Mundarija

Muqaddima	3
117. Ko'paytirish xossalari.....	4
118. Ko'paytirish xossalari.....	6
119. Nolning xossalari.....	8
120. 1 ga ko'paytirish, 1 ga bo'lish.....	10
121. Ikki amalli ifodalar.....	12
122. Amallarning bajarilish tartibi.....	14
123. Amallarning bajarilish tartibi.....	16
124. Amallarning bajarilish tartibi.....	18
125. Amallarning bajarilish tartibi.....	20
126. Tenglamalar.....	22
127. Tenglamalar.....	24
128. Tenglamalar.....	26
129. Masalalar yechish.....	28
Yakuniy dars.....	30
130. 10 ga va 100 ga ko'paytirish hamda bo'lish.....	32
131. 10 ga va 100 ga ko'paytirish hamda bo'lish.....	34
132. Ming.....	36
133. Kilometr.....	38
134. Yaxlit sonlarni ko'paytirish.....	40
135. Yaxlit sonlarni ko'paytirish.....	42
136. Yaxlit sonlarni bo'lish.....	44
137. Yaxlit sonlarni bo'lish.....	46

138. Yig'indini songa ko'paytirish.....	48
139. Taqsimot xossasi.....	50
140. Taqsimot xossasi.....	52
141. Ikki xonali sonni ko'paytirish.....	54
142. Ikki xonali sonni ko'paytirish.....	56
143. Hajmli shakllar.....	58
144. Shakllarning hajmi.....	60
145. Aylana va doira.....	62
146. Aylana va doira.....	64
Yakuniy dars.....	66
147. Takrorlash.....	68
148. Takrorlash.	70
149. Takrorlash.....	72
Yakuniy dars.....	74
Mantiqiy topshiriqlar.....	77

Repyova Irina Vladimirovna

Matematika

2-sinf

IV qism

Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darslik

"Novda Edutainment"
Toshkent – 2023

Muharrir
Badiiy muharrir
Musahhih
Rassomlar:
Kompyuterda sahifalovchi

N.Gaipov
A.Sobitov
M.Mirsalikov
A.Pan, E. Aganesyan
I.Tursunov

Nashriyot litsenziyasi AI №158. 12.10.2023-yilda original-maketdan bosishga ruxsat etildi. Bichimi 60x84 1/8. Kegli 14 n/shponli.
"Arial" garniturası. Ofset bosma usulida bosildi.
Mashinada yengil bo'rlangan (Machine Finished Coated) 80 g/m² qog'oz.
Shartli b.t. 10,5. Hisob-nashriyot t. 2,2.
Adadi 626 913 nusxa. Buyurtma raqami 23-590.
"O'zbekiston" NMIUda chop etildi.

@ELEKTRON_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

